

مدخل عربيہ

طبع من جیب مؤلفہ خادم العلم عالم جان بن محمد جان البارودی

بمطبعة وپچیسلاں بقزان لغرة ربيع

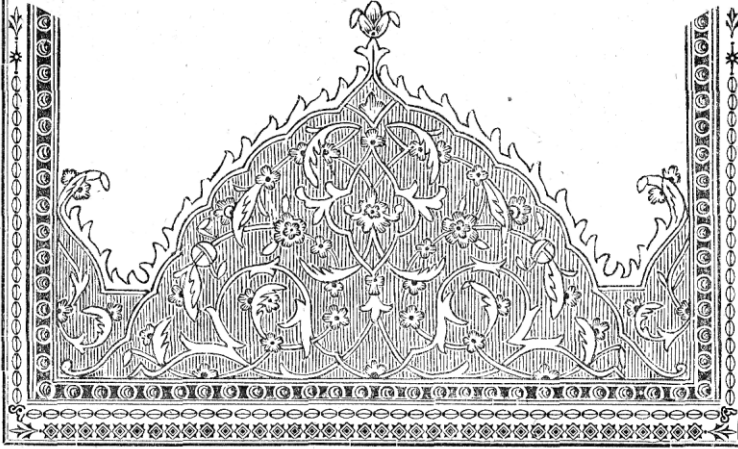
الثانی سنۃ ۱۳۱۲

وذلك بمساعدة مجلس نظارة المطابع بپترسبرج لاؤل

آغوست من سنۃ ۱۸۹۶ میلادی

تنبیه

علوم ادبیه ایچون مدخل و تصحیح عبارات عربیه ایچون قدر
 کافی اولمق اوزره قواعد صرف و مسائل نحو و غلوط اوله راق بر
 (مدخل عربیه) یازمق مهم کور لملکه تحریرینه مسارعت ایدلدی .
 سرعت تحصیل اوزره بولغان صبیان ایچون کتب عربیه که دغولکه
 وسیله کافیه اولدقی کبی استیعاب فن ار بابینه ده حسن المشرب
 و حصول الارب کبی مفصلا تدن تقدیهی نعم المعین در

والله هو الموفق ونعم الوکیل

عالم جان البارودی

﴿ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴾

علم صرف: ہر کلمہ فی مقصود غہ موافق قبلمقنی بلد رگوچی فندر
علم نحو: کلمہ ننگ اغیر لرینی غرضغہ مناسب کلتورمکنی اوگر اتکوچی
فندر، عریچہ ہر سوزگہ (کلمہ) و (لفظ) دیورلر سوز دن آنکلانغان
نرسہ گہ (معنی) سوز دن (معنی) آنکلانہاقینہ (دلالت) دیورلر .

کلمہ «سوز» اوچ نوع: اسم، فعل، حرف معنی . اسم دن معنی آنکلانور
زمان آنکلانمس . الرجل، المرأة، الدار، البيت، القرس، کبی عام
اسملر . زید، حامد، احمد، علی، سلیمان کبی خاص اسملر .

فعل دن معنی آنکلانور وہم بر زمان آنکلانور ضرب، نصر، فتح، علم،
نعم، حسن کبی بونلر دن او تکان زمان آنکلانور .

یضرب، یفتح، یعلم، ینعم، یحسن، کبی بونلر دن حاضرگی
زمان یا کہ کلاچک زمان آنکلانور .

حرف معنادن معنی آنکلانمس . اسمگہ یا کہ فعلگہ تو تاشو بقنہ استعمال
ایدلور و آنلر ننگ معنالر ینہ ایار بکنہ معناسی آنکلانور . (بسم اللہ)

ده گئی (ب) (الحمد لله) ده گئی (ل) (ذهبت الى المكتب) ده گئی (الی)
(دخلت في المسجد) ده گئی (فی) (توكلت على الله) ده گئی (علی) کبی .

هر قایو نوع کلمہ حروف هجادن بنا ایدلور . شوننگ ایچون حروف
هجاغہ (حروف مبینی) بر حرفکہ (حرف مبینی) دیورلر . ۲

۱ (سوغادر، یاردم
ویرادر، آچار بیلدر،
بومشاق تنلی بولدر،
کورکام بولدر)
دیو ترجمہ ایدلسه
حال زمان یعنی
حاضرگی زمان آنکلا
نادر، اگر سوغار،
یاردم ویرر، آچار،
بولور، بومشاق بولور،
کورکام بولور)
دیو ترجمہ ایدلسه
مستقبل یعنی کلاچک
زمان آنکلانور (منه)

۲ (مبینی) اور نینہ
(بنا) سوزیده
ایتولور (منه)

﴿فصل﴾ اسم و فعلتک حرفاری گاهامه سی اصل حرف بولور و گاه

بعض حرفاری زائد = یعنی چیتدن آرتدرلغان بولور • زائد حرفلر

اشبو (۱۰) توری حرفدن بولور (ا، ء، ت، س، ل، م، ن، و، ه،

ی). حرفتک اصل یاز ائداید کینی (ف، ع، ل) برله اولجاب بلونور.

اصل حرف توغرسینه مذکور اوچ حرف ننگ برسی توشار زائد حرف

توغرسینه اوزی کبوک حرف توشار حسن ضرب علم ینصر
 فعل فعل فعل فعل فعل فعل

یفتح البیت الفرس احمد حامد علی سلیمان
 یفعل الفعل الفعل افعل فاعل فعل فعیلان

تهرین : کلمه نیچه نوع ؟ اسم نچوک کلمه ؟ مثالری نچوک ؟ فعل نچوک کلمه ؟ مثالری نی ؟ حرف
 معنی ؟ مثالری ؟ حرف مبینی ؟ اصل حرف نچوک ؟ زائد حرف نچوک ؟ اصل برله زائدنی نچوک
 آیرلور . تطبیقاتی نچوک ؟

﴿فصل﴾ کلمه ننگ وزنی بولغان (فعل) برابرننگ حرف علت و شنک

(حرف علت)
 (ا) (و) (ی)
 حرفلر یندر

وهیره بولسه (صحیح) و (سالم) دیورلر • ضرب • ضرب کبی • ثلاثین
 فعل فعل

عین و لام برابرند بر جنسندن ایکی حرف بولسه (مضاعفی) بولور

فرار فر کبی اصلده فر در • رباعیده فابرله اولکی لام، عین برله
 فعال فعل

ایکیچی لام برابرننگ بولغان حرفلر بر جنسندن بولسه لر (مضاعفی) بولور

ص صر صر صر کبی • اگر فابرلر ننگ هیره بولسه (مهورن الفأ) بولور
 فعل فعل

اَكْلٌ اَكْلٌ كَبِيٌّ • عَيْنٌ بِرَابِرِنَاكْ بَوْلَسَه (مَهْمُوزِ الْعَيْنِ) بَوْلُورٌ سُؤَالٌ
 سَالٌ كَبِيٌّ • لَامٌ بِرَابِرِنَاكْ بَوْلَسَه (مَهْمُوزِ اللَّامِ) بَوْلُورٌ بِرَاءٌ كَبِيٌّ
 اِكْرَفًا بِرَابِرِنَاكْ حَرْفِ عِلْتِ بَوْلَسَه (مِثَالٌ) بَوْلُورٌ وَعَدٌ وَعَدٌ كَبِيٌّ
 عَيْنٌ بِرَابِرِنَاكْ حَرْفِ عِلْتِ بَوْلَسَه (اِجْوَفٌ) قَوْلٌ قَوْلٌ كَبِيٌّ
 لَامٌ بِرَابِرِنَاكْ حَرْفِ عِلْتِ بَوْلَسَه (نَاقِصٌ) رَمِيٌّ رَمِيٌّ كَبِيٌّ
 عَيْنٌ بِرَاهِ لَامٌ بِرَابِرِنَاكْ حَرْفِ عِلْتِ بَوْلَسَه (لَقِيفٌ) قَوَّةٌ قَوَّةٌ كَبِيٌّ
 فَا بِرَاهِ لَامٌ بِرَابِرِنَاكْ حَرْفِ عِلْتِ بَوْلَسَه (مَلْتَوِيٌّ) بَوْلُورٌ وَشِيٌّ وَشِيٌّ كَبِيٌّ

تہرین : سالمہنی؟ مضاعف ثلاثی فی؟ رباعی فی؟ مہموز الفاتی؟ مہموز العین فی؟ مہموز اللام فی؟ مثالی فی؟
 اجوف فی؟ ناقص فی؟ لقیف فی؟ ملتوی فی؟ ہر قایونک مثالی فی قایوسی اسم و قایوسی فعل ہر قایوسی صور الورد.

❁ باب الاسم ❁

اسم حروف اعتباریہ (۶) غہ بولونادر •

(ثلاثی مجرد) اصل حروفی اوچ بولوب زائد حروف بولمس • اون وزن
 اوزرہ کلور : فلس ، فرس ، کتق ، عضد ، جبر ، عنب ، ابل ، قفل ،
 سرد ، عنق • کبی •

(ثلاثی مزید فیہ) اصل حروفی اوچ بولوب زائد حروفنی مشتمل بولور
 ضارب ، مساجد ، عنقوان ، سلاطین ، امپرار کبی •

(رباعی مجرد) اصل حروفی دورت بولوب زائد حروف بولمس بونوع بش
 توری وزنک کلور جعفر ، درہم ، زبرج ، برثن ، قمطر کبی •

(رباعی مزید فیہ) اصل حروفی دورت بولوب زائد حروفنی مشتمل بولور
 عصفور ، قرطاس ، تدحرج ، وزنلری کبی •

(خماسی مجرد) اصل حرفی بش اولوب زائد حرف بولمس . دورت
وزنده کلور سفر جل ، قد عمل ، جهرش ، قرطعب کبی .

(خماسی مزید فیه) اصل حرفی بش اولوب حرفی زائدنی مشتمل بولور
بش وزنده کلور عصر فوط ، قبعثری ، قطر بوس ، خز عبیل ،
خندریس کبی .

تهرین : اسم نچه قسم ؟ نیر ؟ ثلاثی مجردنی ؟ نچه وزنده کلور ؟ ثلاثی مزید فیهنی ؟ مثالری نچوک ؟
خماسی مجردنی ؟ نچه وزنده کلور ؟ خماسی مزید فیهنی ؟ نچه وزنده کله ؟ رباعی مجردنی ؟ نچه وزنده کلور ؟
رباعی مزید فیه نچوک نرسه ؟ نچوک وز نلرده .

فصل ﴿ اسم ننگ معناسی بر ذاتقه دلالت قیلسه (اسم ذات) وگاها

(اسم) دیورلرر جل ، شجر ، جبل کبی اکر بر ذات ننگ صفت ورو شینه
دلالت ایتسه (اسم صفت) وگاها (صفت) دیورلرر عظیم ، طویل ، عالم ، کبی .

ودغی معناسی خاص و بیلکولی شی بولسه (اسم خاص) (علم) (معرفة)
آتلی بولور احمد ، سعید ، مکه ، المدینة ، بیحون ، سیحون ، الطور ،

الجودی کبی . اکر معناسی مبهم و بیلکولور نرسه بولسه (عام) (نكرة)
(اسم جنس) آتلی بولور رجل ، انسان ، مرأة ، بلدة ، قصبه ، نهر ،

ماء ، جبل ، عالم ، جاهل ، کبی . اکر بو اسملر که (ال) کرسه معنالرینه
خاصلق کلوب معرفة بولورلرر الرجل = اوشبو بیلکولی ایر المرأة =

اوشبو خاتون البلدة = اوشبو شهر الجبل = اوشبو تاغ دیمک کبی .

تهرین : معرفهنی ؟ مثالری ؟ نکرهنی ؟ اسم جنسنی ؟ مثالری ؟ نکره قابو وقتده معرفة بولور ؟
مثالری ؟ معناری ؟ (ال) کرگانچه نچوک ایدی ؟

فصل ﴿ اسم گاها حقیقی مذکر که اسم بولورر جل ، جهل ، حصان ، کبش ،

دیک، کبی و کاها حقیقی مؤنثکه اسم بولور. مرأة 'ناقة' بقرة، رمكة،
 نَعْجَة، دُجاجة، کبی

مؤنث اسملر نده قسقه تا بولور مذکور مثاللر کبی

یا که قسقه الی بولور جلی، نکلّی، لیلی، سعدی (کبی یا که مدلی
 الی بولور بیضا، حسناً، عیناً، حوراً، نفساً کبی بواوچ حرفی که تأنیث
 علامتی دیورلر. و کاهامعناسندک مؤنثلک بولمغان اسملر ده تأنیث علامتی
 تابولور بوا اسملر نی (مؤنث غیر حقیقی) (اعتباری) (لفظی) دیورلر
 غُرْفَة، ظَلْمَة، دَعْوَى، بُشْرَى، صَحْرَاءُ، کَبِی و دخی (۶۰) قدر اسمنی
 لفظلر نده تأنیث علامتلی و معنالر نده مؤنثلک بولمسه ده عربلر مؤنث
 حکمنده استعمال ایتکانلر بونلرغه (مؤنث سماعی) دیورلر: شمس،
 اَرْض، فَرْدوس، جَهَنم، سَقَر، سَعْبِر، لَطْی، نَار، جَعِیم، حَرْب،
 مَجْنِیق، قَوْس، فَاَس، عَصَا، نَعْل، عَرُوض، شَعْر، عَیْن، اُذُن
 سِن، یَد، رِجَل، اَصْبَع، قَدَم، کَفّ، یَمِین، شِمَال، ذِرَاع، عَضَد،
 عَقَب، سَاق، اَسْت، وَرِک، کَتِف، کَبِد، فَخْد، کَرَش، نَفْس، دَار
 بَئْر، دَلْو، رِیح، فُلْک، غُول، مَاح، خَمْر، ذَهَب، عَیْن، دِرْع،
 کَأْس، مَوْسَى، سَرَاوِیل، فَرَس، ثَعْلَب، فَهْر، اَفْعَى، عَنکَبُوت،
 ضَبْع، اَرْنَب، عَقْرَب. و بونلر دن ماعدا علامتسر لفظلر نی مذکر
 اعتبار ایتمشلر تراب، شَجَر، حَجَر، رَأْس، ظَهْر، بَطْن، قَمَر، نَجْم،
 مَاء، کَبیلر.

وگاہا مذکر حقیقی اسملری تأبر له کلور طاحه ، معاویة ، مغیره ، شعبه ،
عته کبی . وگاہا مؤنث حقیقی اسملری علامتسن کلور .

زینب ، هند ، نوار کبی .

تہرین : مذکر حقیقی اسملری نی کبی ؟ مؤنث حقیقی اسملری نی کبی ؟ تأیث علامتاری نیچہ ؟
علامتسن مؤنث حقیقی اسملری واری ؟ مثالی ؟ تالی مذکر اسملری بولورمی ؟ مؤنث لفظی بولوب
حقیقی بولغان لفظلری کبی ؟ مؤنث سماعی نیچوک لفظ ؟ آنلر نیچہ اسم ؟ معناری نیچوک ؟ مذکر اعتبار
ایدلمش اسملری نی کبی ؟ بونلرنک معنارنده مذکرلک واری ؟

﴿ فصل ﴾ اسم بر اش اسمی بولسه (مصدر) بولور النصر ، العلم کبی .

اکر اشکھ دلالت قیللمسه (اسم جامد) بولور الرجل ، البيت ، الجوهر ،
کبی . اش قلفوچی اسمی بولسه (اسم فاعل) عالم ، قاری ، ناصر کبی .

اشنی آننک اوزره قیلونمیش نر سه اسمی بولسه (اسم مفعول) منصور
معلوم ، مضروب کبی ، بر صفت ایاسی اسمی بولسه (صفت مشبہه) عسن

کریم ، ابيض ، فرح کبی . اش اورنی یازمانی بولسه (اسم ظرف)
یا (اسم زمان و مکان) مکتب ، مدرسه ، مسجد ، مجلس کبی قورال

اسمی بولسه (اسم آلت) مکنسه ، مروعة ، مسطر کبی . بر اشده
آرتوغراق ذاتننک اسمی بولسه (اسم تفضیل) یا (افعل تفضیل)

الاعلم ، الاحسن ، الاجمل ، الاسخی ، الاولی کبی بر پیرکھ یا بر صنعته
نسبتلی نر سه اسمی بولسه (اسم منسوب) بولور القرانی ، المکی ، المدنی

البصری ، البخاری ، اللغوی ، الصر فی ، النحوی ، الساعاتی ، الصیر فی کبی

تہرین : مصدرنی ؟ مثالی ؟ اسم جامدنی ؟ مثالی ؟ اسم فاعلنی ؟ مثالی ؟ اسم مفعولنی ؟ مثالی ؟ صفت

مشبهه نی؟ مثالی؟ اسم ظرف نی؟ مثالی؟ اسم آلت نی؟ مثالی؟ اسم تفضیل نی؟ مثالی؟ اسم منسوب نی؟
مثالی؟ و هر قابوسنده خارجدن مثالر؟

(فصل) مصدر ایچون ثلاثین (۳۳) وزن ایشد ایشدر علم، جهل، شغل،

طلب، صغر، خلق، رحمة، نشدة، کدره، غلبه، سرقة، دعوی،

بشری، ذکر ی، هدی، لیان، حرمان، نزان، غفران، سؤال

صرافی، ذهاب، وجیب، دخول، قبول، صهوبة، درایه، زهاده، بغایه

کراهیه، وزن نلرنده و بوزن نلرغه سماعی مصدر لر دیور لر و اوللرنده

(م) داخل اولغان مصدر لر کلور مدخل، مرجع، محمده، مسعاة، کبی

بونلرغه (مصدر میمی) دیور لر .

و کاه او شبوزن نلرده کلور ندرت اوزره جبروت، شیخوخه، عافیه،

فضیحه، سودد، بلهنیه، ضاروره، میسوره، تهلکه ایکی وزن مبالغه

ایچون کلور تفعال، تداکر، تعداد، تیسار کبی تبیان، تلقاء صیغه لر ی

تأنک کسره سیله کلوشدر .

وزن ثانی فعیلی، خلیفی، دلیلی : نمیمی . کبی .

ثلاثی مزید فیه دن غالب اولغان مصدر لر اون وزن ندر افعال، تفعال،

مفاعله، انفعال، افعلال، افعیلال، تفاعل، استفعال . رباعی

عجرا ایچون بیرون فعلله رباعی مزید فیه ایچون اوچ وزن تفعیل،

افعللال، افعلال و نلریدر

تهرین : ثلاثی مجرد دن نیچه وزن مصدر ایشد لکان ؟ مثالر ی مصدر میمی نچولک مصدر ؟ مثالی ؟ ندرت

اوزرہ کلکان مصدر وزنری نچوک؟ مبالغہ ایچون کلکان وزنری قایووزنلر؟ مثالری؟ ثلاثی مزید
فیہ ایچون نیچہ وزن مصدر؟ رباعی مجرد ایچون نیچہ مصدر؟ رباعی مزید فیہ ایچون نیچہ مصدر؟

(فصل) صفت مشبہہ وزنلری: حسن، قبیح، شیخاع، جبان،
صعب، رخو، صلب، فظن، جنب، میت، عطشان، عریان، صیرف
بیطار، فہفاه، حبلی، ثکلی، عذراء وزنلریدر۔

تہرین: صفت مشبہہ وزنلری نچوک؟ معناری نچوک؟

فصل اسم بالغوز معناغہ دلالت قبلسہ (مفرد) و (واحد) بولور،
ایکی عدد کہ دلالت ایتسہ (مثنی) و (تثنیہ) بولور ایکیدن زیادقہ دلالت
ایتسہنی قدر بولسہدہ (مجموع) و (جمع) اسملی بولور۔ مثنی دہ علامت
ایچون واحد اوزرینہ (ان) یا کہ (ین) قوشولغان بولور۔ جمعناک
مذکر جمعسنده (ون) یا کہ (ین) قوشولور مؤنث جمعسنده (ات)
قوشولور۔ بو ایکی تورلی جمعنی (جمع سالم) دیورلر بونلر دہ اصل
واحد صیغہ سی اوزر کارمای سلامت قالغان ایچون وکاهوا واحد صیغہ سبینی
اوزر کارتلوب حرفلری آراسینہ جمع علامتی ایچون بر حرف آرتدرلور
یا کہ تلور بوتورلی جمعغہ (جمع مکسر) دیورلر۔

جمع مکسر مثاللری بحر - ابحار، بحار، رجل - رجال، کبیر،
کبار، ضلع - اضلاع، أضلع، ثمر - ثمار، رقبہ - رقاب، قصعہ -
قصاع، عنب - أعناب، عنق - أعناق، رطب - أرطاب، باب ابواب،
سر - أسرار، جار - جیران، مثال - أمثلة، سؤال - أسئلة، غلام -
غلمان، حمل - حملان، کتاب کتب، طریق - طرق، عہود -

أَعْمَدَةٌ - رَتَبَةٌ - رَتَبٌ - رَسُولٌ - رُسُلٌ - نَجْمٌ - نَجْمٌ - حِمَارٌ -
 هَمْرٌ - جَامِعٌ - جَوَامِعٌ - قَبْصَرَةٌ - قَبْصَرَةٌ - كَسْرَى - أَكْأَسْرَهُ -
 قَرَطَانٌ - قَرَاتَيْسٌ - عَصْفُورٌ - عَصَافِيرٌ - مَصْبَاحٌ - مَصَابِيحٌ - مَسْجِدٌ -
 مَسَاجِدٌ - سَلْطَانٌ - سَلْطَانِيْنَ - مَرْيَةٌ - مَرْيَا - جَارِيَةٌ - جَوَارِيٌ -
 رِسَالَةٌ - رِسَائِلٌ - عِمَامَةٌ - عِمَائِمٌ - مَفَارِةٌ - مَفَاوِزٌ - كَتَيْبَةٌ - كِتَابٌ -
 أَكْبَرٌ - أَكْبَرٌ (جَوَامِعٌ) دَنْ بِيْرُوذْ كَرَايْدَلِشْ جِهَعَلَرْنَنَكْ أَخِيْرَلِرْ يِنَهْ تَنْوِيْن
 كَرْمَسْ مَقْدَمْكِيْلَرْ تَنْوِيْنَلِيْ بُولُوْرَلِرْ -

﴿ فصل الامثلة ﴾ (اسم فاعل)

مذكر مؤنث

واحد	تثنية	جمع	واحد	تثنية	جمع
العالم	العالمان	العالمون	العامة	العالمتان	العالمات
العالمين	العالمين	العالمين	العالمتين	العالمتين	العالمات
الكاتب	الكاتبان	الكاتبون	الكاتبة	الكاتبتان	الكاتبات
الكاتبين	الكاتبين	الكاتبين	الكاتبتين	الكاتبتين	الكاتبات
ناصر	ناصران	ناصرون	ناصره	ناصرتان	ناصرات
ناصرين	ناصرين	ناصرين	ناصرتين	ناصرتين	ناصرات

﴿ اسم مفعول ﴾

المطلوب	المطلوبان	المطلوبون	المطلوبة	المطلوبتان	المطلوبات
المطلوبين	المطلوبين	المطلوبين	المطلوبتين	المطلوبتين	المطلوبات
معلوم	معلومان	معلومون	معلومة	معلومتان	معلومات
معلومين	معلومين	معلومين	معلومتين	معلومتين	معلومات

❁ صفة مشبهة لـ ❁

حسن حسنان حسنون حسنة حسنتان حسنات

حسین حسن حسان حسنین حسنتین حسان

قبيح قبيحون قبيحة قبيحات عطشان عطاش عطشى عطاش

قبيحین قبيح امهر مهر امهراً مهران مهر

صلب اصلاب، ميت اموات، بيطار بياطرة

حبلى حبلان حليات عذراً عذراوان عذارى

حبلین حبالی حلیات عذراوین عذارى عذراوات

اسم ظرف

موضع مواضع، منسك مناسك، مسجد مساجد

اسم آلت

مصباح مصابيح، مفتاح مفاتيح، مغرفة مغارف

اسم تفضيل

اعلم اعلمون علمى علميات

اعالم علم

اكبر اكبرون كبرى كبريات

اكابر كبر

مثالرده کورساتلد کچه هر کلمه ده (آل) بولسه آننک آخرينه تنوين

ايارمس . وهم امهر، اسود، اعلم، احمد کبى واحد صيغله رينه،

مساجد، مصابيح، بياطرة، حبلى، قبايح، كبى جمع صيغله رينه

عَبْلَى • تَكَلَّى • هَمَزًا عِنْدَ كَيْبَى وَاحِدٌ صَيْغُهُ لَرِيْنَه تَنْوِينُ اِيَارَسِ
فَقَطْ بِرْ حَرَكْتِ بَرَلَه اِيَتُولُورْ •

تَوْرِيْن : اسم فاعل ومفعول لَرِنَنَكْ تَشْبِيْهٍ وَجَمْعُ لَرِيْ نِجْوَكْ ؟ مَفْعَةٌ مَشْبَهَةٌ لَرِنَنَكْ نِجْوَكْ ؟ اِسْمُ تَفْضِيْلِ لَرِنَنَكْ
نِجْوَكْ ؟ فِي رَوْشَلِيْ وَاحِدًا لَرَكَّةُ تَنْوِينِ كَرْمَسِ ؟ نِي رَوْشَلِيْ جَمْعُ لَرَكَّةُ كَرْمَسِ وَقَايُ حُرُوفِ بَرَلَه تَنْوِينِ جِيُولَمَسِ ؟

فصل * مصدر دن گاه (بر مرتبه) لك معناسی قصد ايدلور بو وقتن

فَعْلَةٌ وَزَنْنَدَه بُولُوبِ اَخِيْرِيْ تَالِيْ بُولُوبِ (مصدر عددی) نامند بولور

ضَرْبَةٌ = بَر اُورْمَقِ جَلْسَةٌ = بَر اُولْتُورْمَقِ كَيْبَى وَكَاها (بَر نَوْعِ) مَعْناسِي

قصد ايدلور بو صورتن فَعْلَةٌ وَزَنْنَدَه اَخِيْرِيْ تَالِيْ بُولُوبِ (مصدر عددی)

نامند بولور ضَرْبَةٌ ، جَلْسَةٌ كَيْبَى بَر تُوْرُلِيْ اُورْمَقِ بَر تُوْرُلِيْ اُولْتُورْمَقِ

مَعْنالَرِنَدَه • بُو اِيَكِيْ تُوْرُلِيْ مَصْدِر لَرِنَنَكْ تَشْبِيْهٍ وَجَمْعُ لَرِيْ كَلُورْ • اِكْر

بَر مَرْتَبَه لَكْ وَبَر نَوْعِ لَكْ مَعْنالَرِيْ قَصْد اِيْدَامَسَه مِجْرَد حَدَث = اَش

مَعْناسِي قَصْد اِيْدِلَسَه مَصْدِر اَصْل صَيْغُهُ سَنِجَه قَالُوبِ (مصدر تاكیدی)

نامند بولور بو نوع مصدر تشبيه وجمع ايدلمس •

مصدر عددی مثاللری (مصدر نوعی ایچون مثاللر

طَلَبْتُ الْعِلْمَ طَلَبَةً = عِلْمِنِيْ بَر اِيَسْتَاوْ بَر لَه اِيَسْتَاَمُ (زَيْدٌ شَدِيْدٌ الطَّلَبَةُ

جَلَبْتُ الْمَالَ جَلْبَةً = مَالِنِيْ بَر تَارْتُوْرُلَه تَارْتَدَمُ (هُوَ حَمِيْدٌ الْكَسْبَةُ

جَدَبْتُ الْقَلْبَ جَدْبَةً = قَلْبِنِيْ بَر تَارْتُوْرُلَه تَارْتَدَمُ (هُوَ شَدِيْدٌ الضَّرْبَةُ

ضَرَبْتُ الْعَبْدَ ضَرْبَةً = قَلْبِنِيْ بَر اُوْرُوْ بَر لَه اُوْرَدَمُ (هُوَ اَنْبِيْقُ الْكُتْبَةُ

كَسَبْتُ الْفَخْرَ كَسْبَةً = فَخْرِنِيْ بَر كَسْبِ بَر لَه كَسْبِ اِيْتَدَمُ (هُوَ كَثِيْرٌ السَّكْبَةُ

زید ایستای قاتیدر
کسی ماقتاولی
اورمقی قاتی
یازوی یغشی
صوقیوی صوب

۱ حسابی یشی

كَتَبْتُ الْكِتَابَ كِتْبَةً = كَتَابَنِي بَرِيَاوُ بَرَلَهْ يَا زَم (هو جَبَدُ الْحَسْبَةِ ۱)

۲ صحبتی ینکل

سَكَبْتُ الْمَاءَ سَكْبَةً = صَوْنِي بَرَقِيوُ بَرَلَهْ قِيْدِم (هو لَطِيْفُ النَّدْبَةِ ۲)

۳ قورقمقی دائم در

سَحَبْتُ الذَّيْلَ سَحْبَةً = اَيْتَا كُنِي بَرَاوِستَرَاوُ بَرَلَهْ اَوِستَرَا دَم (هو دَائِمُ الرَّهْبَةِ ۳)

(بو مصدر لر برله بر نوعنی
قصدايدلمشدر

اوشبومثاللرده مصدر دن)

بر عددنی قصدايدلمشدر ❁ اسم فاعل ايجون امثله ❁

زيد طالب العلم   جالب المال   جاذب القلب
زيدعلم ايستا كوچي   چيئندن مال تارتقوچي   كونكل تارتقوچي

ضارب العبد ساكبُ الماءِ رَاكِبُ الحِصَانِ ذَاكِرُ اللهِ كَاَسِبُ الفِخْرِ
كاتبُ الكتابِ رَاقِبُ العَدُوِّ غَاطِبُ البِكْرِ غَالِبُ الخَيْرِ دَائِمُ الذِّكْرِ

❁ اسم مفعول ايجون ❁

العلم مطلوبُ الفخر مكسوبُ القلب مجذوبُ المال مجلوبُ
العبد مضروبُ الذيل مسحوبُ الحليم محبوبُ

❁ صفة مشبهة ايجون ❁

شتاءٌ طویلُ ، خريفٌ قصيرٌ ، كتابٌ شريفٌ ، ارضٌ سهلةٌ ، وجهٌ حسنٌ ،
رجلٌ شجاعٌ ، كلبٌ عطشانٌ ، كلامٌ سديدٌ ، فراقٌ شديدٌ ، شراءٌ رخيصٌ ،
نديمٌ ظريفٌ ، كساءٌ نفيسٌ ، لقاٌ حميدٌ ، رجلٌ فرحٌ ، حجرٌ صلبٌ

تەرین : مصدر نیچه تورلی ؟ مصدر تا کەندی نچوک مصدر ؟ وزنی نچوک ؟ عەندی نچوک مصدر

نوعی نچوک مصدر ؟ وزنی نچوک ؟ مثاللری ؟ معنارلی ؟ اسم فاعل ايجون مثاللر ؟ معنارلی ؟ اسم

مفعول مثاللری ؟ معنارلی ؟ صفة مشبهة ايجون ؟ معنارلی ؟

❁ فصل ❁ بعض صیغہ لڑ فاعل مبالغہ سی بولوب استعمال ایدلور

فَعَالٌ ، مَفْعَالٌ ، فَعُولٌ ، فَعِيلٌ ، فَعِيلٌ ، وَزَنْلَرِی کَبی ضحاک = بیک

کَلْکُچُوی عَلَام = بیک بیلکُچُوی صَوَام = بیک روزہ تو تقوچی . مَنَعَام =

بیک انعام اید اچی مَفْضَال = بیک فضل قیلغوچی غَفُور = بیک

یارلقاغوچی صَبُور = بیک صبر ایتکوچی رَحِیم = بیک رحمت اید اچی

عَلِیم = بیک بیلکُچُوی صَدِیق = بیک دوستلق ایتوچی سَکِیت =

بیک سکوت قیلغوچی . فَعَالٌ وَزَنْنِنَه کَاها تَأَلَّاحُقی بولوب هنوز

مذکرده استعمال ایدلور . عَلَامَةٌ ، نَسَابَةٌ کَبی .

هُور کَابِ لِحْصَانٌ ، کَسَابٌ لِفَخْرٌ ، وَاللّهُ غَفُورٌ لِلذَّنُوبِ ، رَحِیمٌ لِلْعِبَادِ

عَلَامٌ لِلْمَغِیُوبِ .

تہرین : فاعل ایچون مبالغہ وزنلری نیندای وزنلر ؟ مثاللری ؟ تالی حالندہ مذکر ایچون

کسکان لرباری ؟ نی کبوک ؟

❁ فصل ❁ کَاها فَعِيلٌ وَزَنْی مَفْعُولٌ مَعْنَا سَنَدِک بولوب مذکر برله

مؤنث آراسندہ مشترک استعمال ایدلور جر یح ، قَتیل کَبی رَجُلٌ جَر یح

ای عَجْرُوحٌ ، امْرَأَةٌ جَر یح ای عَجْرُوحَةٌ ، رَجُلٌ قَتیل ای مَقْتُولٌ امْرَأَةٌ قَتیل

ای مَقْتُولَةٌ . مبالغہ صیغہ لرنندن فَعُولٌ مَفْعَالٌ وَزَنْلَرِی دِه مذکر و مؤنث

آرالرنلر مشترک کلور . رَجُلٌ صَبُورٌ وَ مَفْضَالٌ ، امْرَأَةٌ صَبُورٌ وَ مَفْضَالٌ کَبی .

عروس ، زوج ، بَکَرٌ ، ثَیْبٌ ، کَبیلر دخی مذکر و مؤنث آرالرنده

مشترک کلور .

وگاها اسم فاعل بولماید چچه فاعل و زننده کلکان اسم جامد لر بولور حاجب،

شارب، ساعد، شاطی، وادی، ساحل، کبی . ارج الحاجب، سبالة

الشارب، شاطی البحر، بطن الوادی، قریب الساحل .

وگاها فاعل ورنی مجرد نسبت ایچون کلور اش قلعوچی معنا سنده بولمس .

حائض، حامل، طالق کبی، بونلر مؤنث ایچون حاصلر . حافی، ناعل

فارس، رامج کبی . امرأة حائض، امرأتی حامل، فاطمة طالق،

حیضلی خاتون   خاتونم دکلیدر   فاطمه طلاقدر

بشر الحافی، زید الناعل : هذا الفارس رامج .

- یالین آباق   بشمقلی   بو آتلی سنگولیدر

۱ اقاشی نهجه وازون
۲ میوق چیتی
۳ دینکر سکناری
۴ بلون اچی
۵ سکناری یقین

تورین : مذکر برله مؤنث آراسنده مشترک نیندای و زنلر کلور؟ قابوسی مبالغه ایچون قابوسی مفعول معنا سنده؟ فاعل و زننده بولوب اسم جامد بولغان کلمه لر نی کبی؟ ترکیباری؟ نسبت صیغه لر نی کبی؟ ترکیب مثاللری نیچولک؟

❁ فصل ❁ اسم ننگ بر نوعیسی معناده بولغان کوچکلکنی بیان

ایچون کلور بو نوع اسمکله (مصغر) (تصغیر) دیورلر . مؤنث سماعیلر ده

تأبرله ذکر ایدلور . رجل ده جیل، عمر وده عمیر، فرس ده فریسه،

عین ده عیبنة، اذن ده اذینة، جعفر ده جعیر، درهم ده دریهوم، دینار ده

دننیر، عالم ده عویلیم، صاحب ده صویجب، کتاب ده کتیب، رسالة

رسيلة، عروس عریسه، فاطمة فویطمة، خاصة خویصة، سفر جل سفیرج،

جمهرش جمیر، قنديل قنیدل، ابریق ابیریق، مصباح مصبیح،

قرطاس قریطیس، دستور دسیتیر، سکین سکیکین کبی ❁

تصغیر صیغہ لری کاھا مجرد معناسینی تحقیر ایچون یعنی بر ذاتنی
کچکنہ صایوب ایتمکده استعمال ایدلور .

تہرین : تصغیر صیغہ لری نچوک معنادہ بولور؟ وکاهانیدہ استعمال ایدلور؟ مثال لری نچوک؟ بونلر
آراحدہ قایولری ثلاثی؟ قایولری رباعی؟ قایولری خماسی؟ قایولری مؤنث ایچون؟

❁ فصل المضاعف او التضعیف ❁ مضاعف ثلاثیدہ بر جنس دن بولغان
ایکی حرفنی آرالرنده باشقه حرف بولمسه بریولی تلفظ ایدلوب
شکلی بر حرف قیلوب ایتولور . اوشبواشکه (ادغام) دیورلر اکر
جنس داس حرفلر آراسنده باشقه حرف بولسه ادغام سن کلور یعنی

قوشولسلر و (فعلة) وزننده جمعلر قوشولمسلر مصدرلر و جامدلر :
الود، الحب، الرد، الغم، السم، الصب، السد، العض، الفك، الحد
الجذ، الجد، المودة، المحبة، المشقة، الفرار، الوداد، الهبوب، الفكاك،
الصرير، الشنود، السرور، القرار، المرور، البشاشة .

(ال) ادغال قیلونمسه اخیرلرینه تنوین الحاق ایدلوب ایتولور

ود، حب، سد کبی . اسم فاعل ادغام برله
بار باران بارون بارة بارتان بارات
البار بارین البارة بوار
بورة

المار الماران المارون المارة المارتان المارات
مار المارین مارة المارة
المارة

اسم مفعول ادغام سن : المودود المودودون مودودون
مودود المودید موداید

المودودة المودودات

مودودة مودودات
موادید

❁ صفة مشبهة ايكي تورلى ❁

حبيب آعبة ، ودود اودة ، شديد اشداء

اودا احيا

صب اصباب ، حب احباب ، بر ابرار .

تمرین : ادغامنى ؟ نيچوك اسمارده ؟ نى وقتده ادغامسىز بولالار ؟ اسم جامد ؟ مثالسى ؟ مصدر ؟ مثاللار ؟
اسم فاعل لار ؟ اسم مفعول لار ؟ صفة مشبهة لار ؟ اسم تفضيل ؟

❁ فصل معتل الفأ ❁ مصدرده كلاها (و) نى حذف ايدوب اخبرينه

(ة) الحاق ايدلوب كلور الوعد العدة ، الوثب الثبة ، الوسع السعة ،

باشقه اسملر ساللر كى كلور مكر اسم آلت واويدن ده يابر له كلور (وزن)

ماده سنك ميزان كى ❁ فصل معتل العين ❁ اسم فاعلده (و) (ى)

همزه كه آلودلر (قول) ده قائل (خوف) ده خائف (بيع) بائع

سئل ده سائل كى اسم مفعول ده واوى بولسه مقول ، تخوف ، مذوم

معوذ . يائى بولسه مبيع ، مهيب ، مكيل ، معين . وزنلرنده كلور

مداوم مخاوف

اسم ظرف (واوى) بولسه مخاف ، مدا ، معاذ ، مقال ، مال وزنلرنده

يائى بولسه اسم مفعول بر له بر وزنك مبيع ، مكيل ، حيب كى كلور .

مبايع مكائل

اسم آلت : مخواف ، مخاوين ، معاوذ معاوين ، مبايع مبايع كى كلور .

اسم تفضيل اخوف ، ادوم ، اعوذ ، ابيع ، اكيل ، اسيل وزنلرنده كلور

وزننك عينى برابر
نده بولغان حرف
علت (و) بولسه
مذكور كلمه نى واوى
اگر (ى) بولسه
(يائى) ديورلمنهرج

❁ فصل ❁ معتل اللام اسم فاعل (آل) برله بولسه اخیری نصبلی یعنی

فتحلی بولور یا که ساکن بولور ضمه و کسره لی بولماس

القاضی ، القاضی ، الرامی ، الواشی ، الراوی ، الداعی ، الباری ،

جمعلر القاضون ، القضاة ، الواشون ، الوشاة ، الداعون ، الدعاة •

کبی اکر (آل) بولمسه لام برابر نلک بولغان اخیرگی حرف علتلی حذف

ایدلور و آننک آلدی کسره لی و تنوینلی بولور قاض ، رام ،

راو ، حاو ، وال ، واش ، وافی ، داع کبی ❁ اسم مفعول المقضی

مقضی ، المروی ، مروی ، موفی ، محوی ، موشی کبی کلور اخیری

وا بولدقده مدعو ، معفو ، مکسو کبی کلور

اسم ظرف (آل) برله بولدقده المخشی المرمی ، المدعی کبی اخیرده

الف برله کلور • اکر (آل) بولمسه مخشی ، مرمی ، مدعی ، مولی ،

وز نلرنده کلوب الف تلفظ ایدلمس

اسم آلت : مرماء ، مباء ، محوآء و نلرنده بولور

اسم تفضیل : اخشی آخشیان آخشون خشبی خشبیان خشبیات ،

ادعی ، اوفی ، اولی

تهرین : مثالدن مصدرده ن حکم بار ؟ اجوفده اسم فاعل ن روشلی کلور ؟ اسم مفعول واوی بولسه

نوزنده ؟ تشبیه و جمعاری نچوک ؟ یاغی بولسه نوزنده ؟ تشبیه و جمعاری نچوک ؟ اسم ظرف نوزنده ؟

تشبیه و جمعاری نچوک ؟ اسم آلت نچوک ؟ اسم تفضیل نچوک ؟ معتل اللام ؟ اسم فاعل لری (آل) کرکانده

نوزنده بولور ؟ ضمه و کسره داخل بولورمی (آل) بولغانده نچوک ؟ تشبیه و جمعاری نچوک ؟ اسم مفعول

نچوک ؟ تشبیه و جمعاری نچوک ؟ اسم ظرف نوزنده ؟ اسم آلت نچوک ؟ اسم تفضیل نچوک ؟

❖ فصل المهموز ❖ همزه ایکی نوع همزه الوصل همزه القطع • همزه الوصل ما بعد ینک ما قبلینہ اتصالینی منع ایتمس یعنی همزه لی کلمه فی الوک ایتمولمش کلمه که قوشقانک همزه تلفظده توشار فقط کتابتده قالور همزه الوصل معنی ایچون بولمس ما بعدی ساکن بولغاندن کلمه ننک اولنک فقط ابتدا ایچون کلور • کتابتک الفی صورتده یازیلور • اکثرده کسر لی بولور • همزه الوصل اسمدن اسم جامده بولور (ابن ، ابنة امرء ، امرأة ، اثنان ، اثنین ، اثنتان ، اثنتین ، اسم ، است ، ایم ، ابنم • ماده لرندر • ایکی علم آراسنده همزه کتابتده ساقط بولور امثلة : عبد الله بن عباس ، هذا ابني ، وابنتی فاطمة ابنة مستورة ، ان امرؤ هلك ، وان امرأة خافت جأني اثنان من العلماء ، واثنتان من المخدرات ، صافحت اثنتين من المشايخ ، وعلمت اثنتين من أبناء الفقراء ، اقرأ باسم ربك ، باسمك اللهم ، وایم الله ، باست فلان • تعریف ایچون بولغان (ال) ده تعریف حرفی فقط (ل) در همزه سی وصل ایچوندر فتحه لی بولور والحمد لله ، ذلك الكتاب لا ريب فيه ، لا اله الا الله ، والله اكبر ، والسلام كبی مصدر لر دن اون بروزنده همزه وصل ایچون بولور احتساب ، انطلاق ، احرار ، احرار ، استغفار ، اعشيشاب ، احراط ، اقنساس ، اسلنقا ، اخر نجام ، اقشعرار ونلری

تورین : همزه الوصل نیچو همزه ؟ حرکتی نیچو ؟ فتحه لی بولغانی باری ؟ نیچه تورلی اسم جامده بولادر ؟ مثالری ؟ نیچه تورلی مصدر همزه سی وصلیه بولور ؟ مثالری ؟

همزة القطع مابعدینی ماقبلندن کیسار - همزه اوزی ساقط بولمس
 تلفظده ده کتابتدهده وهم معنی ایچون بولغان حرف معنی بولور حرکتی
 هر توری بولور کلمه ننک اولنده وسطنده واخیرنک کلور رسم خطی اول
 کلمهده بولغانده (ا) صورتنک یازیلور واکثر بلادده فتحه لی یاضمه لی
 یاسکونلی بولدقنده (أ) کسره لی بولدقنک (إ) صورتارنک یازیلیمغه
 اصطلاح ایدلمشدر . اَکَل ، اَحْمَق ، اَسْوَة ، اَهْبَة ، اِبِل ، اِبْرَة کبی

وسط کلمهده بولسه اوز حرکتی جنسندن بولغان حرف صورتینه (ع)
 صورتینی قوشلوب یازیلور سائر ، سائل کبی

یاکه ماقبلنی ننک حرکتی جنسندن بولغان حرفکه قوشولور لُؤْم ، رَاس
 بئر کبی اخیر کلمهده بولغانده فقط (ع) صورتنک بولور خب، دنی
 بَر کبی

تهرین : همزة القطع نچوک همزه ؟ فی سفتهده بولور ؟ اول کلمهده بولغانده رسم کتابتی نچوک ؟
 وسطده بولغانده نچوک ؟ اخیزده بولغانده نچوک ؟

❁ التهرین العمومی ❁

اوشبو عبارات آتیه دن هر جمله وکلمهده نچه کلمه قایوسی اسم قایوسی
 فعل، قایوسی حرف، ونی معناده ایدکارینی تعیین واسم قایو نوع اسمندن
 اسم عام یا که خاص ، اسم ذات یا اسم صفت ، مذکر یا که مؤنث
 مفرد یا مثنی یا جمع ، اسم فاعل یا مفعول یا صفت یا باشقه ایدکینی بیان ،
 ایتدلور . صونکره معنای ترکیبی تعلیم ایدلور .

الحِکْمَةُ ضَالَةٌ الْمُؤْمِنِ . الحِرْکَةُ بَرْکَةٌ . عَالَمٌ بِالْأَعْمَلِ کَسَحَابٍ بِالْمَطَرِ . عَدُوٌّ
 عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِیقٍ جَاهِلٍ . الْجَاهِلُ عَدُوٌّ نَفْسِهِ فَکَیْفَ یَکُونُ صَدِیقَ غَیْرِهِ .
 أَوَّلُ الْغَضَبِ جَنُونٌ وَآخِرُهُ نَدَمٌ . أَفَةُ الْعِلْمِ النِّسْیَانُ . أَفَةُ الْمَرْوَةِ خَلْفٌ

الوعد . اثنان لايشبعان طالب علم وطالب مال . خير مالك مانفعك
 خير الرزق مايكفي . الدال على الخير كفاعله . رب كلمة سلبت نعمة .
 رب ذارع حاصده سواه . رأس الحكمة مخافة الله تعالى . سائل الله لا يجيب .
 الشر قليله كثير . شهادات الفعال خير من شهادات الرجال . صاحب
 الحاجة اعمى . عثرة القدم اسلم من عثرة اللسان . زلة العالم يضرب
 بها الطبل ، وزلة الجاهل يخفيها الجهل . المرء باصغر يه قلبه ولسانه .
 الوحدة خير من جليس السوء ، يوم واحد للعالم خير من الحياة كلها للجاهل .
 صبرك عن محارم الله اهن من صبرك على عذاب الله .

﴿ باب الفعل ﴾

فعل حرف اعتبارى ايله (٤) تولى بولور ثلاثى مجرد ضرب كبرى
 ثلاثى مزيد فيه اكرم كبرى رباعى مجرد ح كبرى رباعى مزيد فيه تدخرج
 كبرى زمان اعتبارى له ماضى ، مضارع ، امر ، فعل تعجب نوعا زينه بولونادر .
 (ماضى) او تكان زمان فعلى (مضارع) حال ياكه استقبال فعلى اولند حرف
 مضارعت آتالغان (أتين) حرفلر نندن برسى بولور (امر) بيور مق فعلى
 (تعجب) عجبينو اظهاري ايجون بولغان فعل افعال بابينه خاصدر

﴿ فصل ﴾ ثلاثى مجرد (٦) باب برله ضبط ايدلور باب ضرب ،
 باب نصر ، باب منع ، باب همد ، باب نعم ، باب حسن . باب ضربده مضارع
 كسر عين برله يضرب ، امر اضربوز نلر ننده بولور . باب نصرده

مضارع ضم عین بر له ی نصر ، امر انصر . باب منع ده مضارع فتح عین بر له
 یمنع امر ا منع . باب عهد ده مضارع دخی فتح له بحمد امر ا عهد . باب نعم ده
 مضارع کسر عین له ی نعم امر انعم . باب حسن ده مضارع ضم عین له بحسن
 امر ا حسن وزن نر نده کلور . صرف ماضی : (ضرب) واحد مذکر غائب
 ایچون بر ایر سوقدی معنا سنده (ضرب یا) تثنیه مذکر غائب ایچون ایکی
 ایر سوقدیلر . (ضرب بوا) جمع مذکر غائب ایچون کوب ایر سوقدیلر
 (ضرب بت) واحده مؤنث غائبه بر خاتون سوقدی (ضرب بتا) تثنیه مؤنث غائبه
 ایکی خاتون سوقدیلر (ضرب بن) جمع مؤنث غائبه کوب خاتون سوقدیلر
 (ضرب بت) واحد مذکر مخاطب سوقد نک سین بر ایر (ضرب بتما) تثنیه مذکر
 مخاطب سوقد نکز سر ایکی ایر (ضرب بتم) جمع مذکر مخاطب سوقد نکز سر
 کوب ایر (ضرب بت) واحده مؤنث مخاطبه سوقد نک سین بر خاتون (ضرب بتما)
 تثنیه مؤنث مخاطبه سوقد نکز سر ایکی خاتون (ضرب بتن) جمع مؤنث مخاطبه
 سوقد نکز سر کوب خاتون (ضرب بت) واحد متکلم ایچون کرک مذکر کرک
 مؤنث سوقدم من (ضرب بنا) تثنیه متکلم و جمع متکلم ایچون مذکر که و مؤنث که
 سوقدق بز . بور و شلی فعل لرفی (بنا معلوم) و (م بنی للفاعل) دیور لر .
 وکاه ضرب نصر منع عهد وزن نر نده کلور بو وقتک (بنا مجهول) یا که
 مبنی للمفعول) دیور لر . بونلر ده بنا فاعل لر کبی (۱۴) صیغه اوزره
 کلور . (ضرب) الخ سوغلدی سوغلدیلر سوغلد نک سوغلد نکز
 سوغلد م سوغلدق معنالر نده بولور لر .

(سوغار) دیو ترجمه
استقبال ایچون
بولدقنده اقا حاضر گری
زمانده سوغو بولغا
نده (سوغا) دیو
ترجمه ایدلور .

مضارع (يَضْرِبُ) واحد مذکر غائب سوغار بر ایر (يَضْرِبَانِ) تثنيه مذکر
غائب سوغار لر . (يَضْرِبُونَ) جمع مذکر غائب سوغار لر (تَضْرِبُ) واحد
مؤنث غائبه سوغار بز خاتون (تَضْرِبَانِ) تثنيه مؤنث غائبه سوغار لر
(يَضْرِبْنَ) جمع مؤنث غائبه سوغار لر . (تَضْرِبُ) مفرد مذکر مخاطب
سوغار سنک (تَضْرِبَانِ) تثنيه مذکر مخاطب سوغار سنکزن (تَضْرِبُونَ) جمع
مذکر مخاطب سوغار سنکزن (تَضْرِبِينَ) واحد مؤنث مخاطبه سوغار سنک
(تَضْرِبَانِ) تثنيه مؤنث مخاطبه سوغار سنکزن (تَضْرِبْنَ) جمع مؤنث مخاطبه
سوغار سنکزن (أَضْرِبُ) بر متکلم ایچون مذکر ومؤنث که سوغار من (نَضْرِبُ)
بر دن آرتوق ایچون مذکر ومؤنث که سوغار من . ساثر ابواب مضارع لری
اوشبو قیاس اوزره در . حرف مضارعت بولغان همزه قطعیه در .
مجهوللری یضرب یضرب بان یضربون الخ سوغولور ، سوغولور لر
سوغولور سنک ، سوغولور سنکزن . سوغولور من . سوغولور من معنار نلدر
باشقه بایلر مضارع نده کذلک مجهوللر بار چه سی اوشبور نده کلور لر
ینصر یمنع یحمد کبی

تهرین : فعلن ثلاثی مجرد نچه باب؟ قایور ماضی؟ صرفی؟ قایولری غائب ایچون؟ معناری؟ قایولری
مخاطب ایچون؟ معناری؟ قایولری متکلم ایچون؟ معناری؟ بنا مجهوللری نچوک؟ مضارع نچوک فعل؟ آنرده
آرتق نیندای حرف بار؟ نچه وز نده؟ غائب لرینی و مخاطب لرینی و متکلم لرینی معناری برله تفصیل؟
بنا مجهوللری نچوک؟ بنا مجهول باشقه بایلر دن قایووز نده کلور؟ متکلم همزه سی نچوک همزه؟

امر حاضر بولغان آدمیغه خطاب واش بیور مقدر . امر ایچون (۶)
صبغه بولور هر بابدن اوچسی مذکر اوچسی مؤنث ایچون اوللر نده
غالباهمه الوصل بولور مذکر لر (أَضْرِبُ) سوق (أَضْرِبَا) تثنيه مذکر
سوقنکزن (أَضْرِبُوا) جمع مذکر سوقنکزن مؤنث لر (أَضْرِبِي) واحد

مؤنث سوق (اضرب با) تشبیه مؤنث سوقنکر (اضربن) جمع مکرر سوقنکر .

باب نصر وحسن ده همزه مضمومه بولور انصر انصرا الخ احسن احسنا

الخ باشقه بابلارده ضرب کبی مکسوره بولور امنع امنعا الخ احمد احمدا

احمدوا الخ انعم انعيا الخ ثلاثی مجرد امر لرینک همزه لری بار چه سی

وصلیه در متکلم همزه لری ثلاثی وغیرلرده قطعیه در . امثله یازید

انصر اناک ، وامنعه من البطالة ، واضربه ان لم یمتنع ، واحمده علی

ادبه وحسن اخلاقه .

تورین : امر نچوک صیغه ؟ نجه صیغه ؟ نیلر باشقه باب امر لری نی وزنده ؟ همزه لری نچوک ؟ مثال لری ؟

(المضاعف) ماضی هر بابده اوج مذکر غائب لرنده وواحد مؤنث

وتشبه مؤنث غائب لرندک ادغام برله کلور باب ضرب فر فرا فرت

فرتاه باب نصر ردردار دوا ردتا باب همد عض اعضوا

عضت عضتا باب حسن عب حبا عبوا عبیت هبتا . بونلردن باشقه لرده

یعنی جمع مؤنث غائبه والتی مخاطب وایکی متکلم صیغه لرندک ادغام سن

کلورلر فررن فررت فررتما فررتم فررت فررتما فررتن فررت

فررتنار ددن رددت الخ عضضن عضضت عضضتیا الخ هببن هببت

هببتما هببتیا الخ ثلاثی مجرددن ماعداده دخی مضاعفلر اوشبور وشلدر

یعنی ماضیلر ننگ بشنده ادغاملی بقایاده ادغام سن . بونلر ننگ مجهول

صیغه لرینک اوشبو قیاس اوزره در فر الخ فررن الخ عض الخ عضضن الخ

مضارع ایکی جمع مؤنثده ادغام سن سائرلرده ادغام برله در یفر یفران

یفرن یفرن یفرن یفرن یفرن یفرن یفرن یفرن یفرن یفرن یفرن یفرن

قاچار الخ
قاچار سنک الخ
قاچار من الخ

قایتارر الخ
قایتاررسنك الخ
قایتاررمن الخ
تشلر الخ تشلر
سنك الخ تشلرمن الخ
سیوكلی بولور الخ
سیوكلی بولور
سنك الخ سیوكلی
بولورمن الخ

أفر نفر • یر دیردان یر دون تر دتر دان یر ددن الخ یعض یعضان یعضون
تعض تعضان یعضن الخ یجب یجبان یجبون الخ یجھوللری دخی اوشبو
قیاس اوزرہ در یر یرفران یرفرون الخ یرفرن الخ • امر بئش صیغہ سی
ادغاملی جمع مؤنثی ادغامسز بولور فر فرا فری فرا فررن • رد
ردار دوار دی ردا ارددن • عض اعضا الخ اعضن الخ حب حبا الخ
احبین • وکاهامہ سی ادغامسز ایتولور افرر افرا الخ اردار ددا الخ
اعض اعضا الخ احب احبیا الخ

تہرین : مضاعف مانجیدہ نہجہ صیغہ ادغام بولور؟ قایلر؟ نہجہ بولمس؟ قایلر؟ مضاعفہ نجولک؟
معلوم و مجهول آرا زندہ فرق باری؟ امر دہ نجولک؟

المثال

ماضیلر سالم کبیدر فرقسز • باب ضرب و منع و نعم مضار علرندن
بناء معلومہ فاء برابرندہ بولغان (و) محذوفی • اوشبو حکم مثالده
ولقیفده جاریدر بنا مجھولده ویائی مثاللرده (ی) مذکور بولور •
امر دخی مضارع قیاسچہ کلور •

ع : باب ضرب = وعد ، يعد ، وعد ، یسر ییسر ایسر
ج وعد یوعد یسر یوسر

ع : منع = وضع ، یضع ، ضع • نعم = ورت یرت رت
ج وضع یوضع ورت یورت

باشقہ بابلرده حرفی علت مذکور بولور •
باب نصر ود یود ود

ع : حَبَدٌ وَضَرَ يُوَضِّرُ اِيضْرُ .

ج : وَضَرَ يُوَضِّرُ .

ع : حَسَنٌ وَفَحٌ يُوَفِّحُ اَوْفَحُ .

تهرین : هر باین ماضی صرفی؟ مضارع صرفی؟ نیندای مضارعه حرف علت حذف ایدلور؟
(ی) حذف ایدلوری؟ امر لر بیجوك؟ صرفی؟

الاجوف

ماضی هر قایو بابده بش صیغه سنده عین برابرنده الف برله قالغان
(۹) صیغه ده حرفی علت مخنوفی بولور .

باب ضرب : یائی باع باعوا باعت باعتا بعن بعث بعثما بعثم
بعث بعثما بعثن بعث بعنا .

نصر : واوی قال قالوا قالت قالتا قلن قلت الخ

حمد : واوی خاف خافا الخ خفن خفت الخ

یائی هاب هابا الخ هبن هبت الخ

حسن : واوی طال طالالا الخ طلن طلت الخ

بناء مجهوللر : بیع بیعا بیعوا بیعت بیعتا بعن بعث الخ

قیل ، قیلا ، الخ قلن قلت الخ خیف الخ هیب الخ

مضارع باب ضرب : یبیع یبیعان یبیعون تبیع تبیعان یبعن الخ

جمع مؤنث مخاطب تبعن در

حسن المشربده
مجهول وامرده
دمن دیولمك شارج
معزی كه كوره
واقع بولمشدر
یوخسه تحقیق مفرد
مجهولی (دیم) بو
لمقیته بنا جمع
هؤنث دمن (دوم)
بولمقیته بنا دمن
اشمامه بنا اشمام
اوزره بولمشدر
شافیو شرح رضی ده
مبین در منه عفی عنه

تَرمِیانِ تَرمِینِ اَرمِیِ نَرمِیِ • یَدَعُو یَدَعوانِ یَدَعونِ تَدَعُو تَدَعوانِ
 یَدَعونِ تَدَعُو تَدَعوانِ تَدَعونِ تَدَعینِ تَدَعوانِ تَدَعونِ اَدَعُو نَدَعُو •

یَرمِیِ یَرمِیانِ یَرمِونِ تَرمِیِ تَرمِیانِ یَرمِینِ الخ یَخشِی یَخشِیانِ
 یَخشونِ تَخشِی تَخشِیانِ یَخشینِ الخ بِناءِ مَجهولِالر :

یَرمِیِ یَرمِیانِ یَرمِونِ الخ (جَمعِ مَوْنَتِ غائِبَه) (واحدِ مَخطَبه و جَمعِ مَخطَبه)

یَرمِینِ	یَرمِینِ	یَدَعِی یَدَعیانِ یَدَعونِ الخ
تَدَعینِ	یَدَعینِ	یَخشِی یَخشِیانِ یَخشونِ الخ
تَخشینِ	یَخشینِ	

اَمر : اَرمِ اَرمِیا اَرمِوا اَرمِیا اَرمِینِ • اَدَع اَدَعوا اَدَعوا اَدَعِی
 اَدَعوا اَدَعونِ • اَرعِ اَرعِیا اَرعوا اَرعِی اَرعِیا اَرعینِ • اَخشِ
 اَخشِیا اَخشوا اَخشِی اَخشِیا اَخشینِ •

تَهرِینِ : ناقصِ ماضِیاری بابِ ضَرْبِ دَنْ جُوك ؟ مَجهولِی ؟ بابِ نَصْرَدَنْ ؟ مَجهولِی ؟ باشقَه بابِ لَرْدَنْ ؟
 مضارعِ هَرِ قَایِدِ بَابدَنْ ؟ مَجهولِری ؟
 بابِ ضَرْبِ مَضارعِئِدَه بِرِ تَوسِلی نَجهِ صِیغَه بار ؟ مَجهولِئِدَه نَجهِ ؟ بابِ نَصْرَدَه نَجهِ ؟ مَجهولِئِدَه نَجهِ ؟
 بابِ مَنعَدَه نَجهِ ؟ مَجهولِئِدَه نَجهِ ؟ حَمَدَه نَجهِ ؟ مَجهولِئِدَه نَجهِ ؟ اَمْرَلِری نَروِشَدَه ؟ هَرِ قَایِدِ نَنکِ صَرْفَلِری ؟

اللَّفِیْفِ

ماضِی : بابِ ضَرْبِ : رَوِی رَوِیا رَوِوا رَوِوا رَوِتا رَوِینِ رَوِیتِ الخ
 بابِ حَمَدِ : قَوِی قَوِیا قَوِوا قَوِیتِ قَوِیتا قَوِینِ الخ مَجهولِلِری : رَوِی

رَوِیا رَوِوا رَوِیتِ رَوِیتا رَوِینِ رَوِیتِ الخ

مضارع : یَروِی یَروِیانِ یَروونِ الخ یَقوی یَقویانِ یَقوونِ الخ

جمع مؤنث غائبه	عناطبه مفرد و جمع
یروین یقوین	تروین
یروین یقوین	تروین
یروین یقوین	تقوین

❁ الملتوی ❁

باب ضرب : وحی و حیا و هوا و حمت و حتا و حین الخ حمد : وحی
 و حیا و جوا و حیت و حیتا و حین الخ نعم : ولی و لیا و لوا و لیت الخ
 مجهول لری : وحی و حیا و هوا و حیت الخ وحی و حیا و جوا الخ ولی
 و لیا و لوا و لیت و لیتا و لین الخ مضارع : یحی یحیان یحون تحی
 تحیان یحین الخ یلی یلیان یلون الخ بولرده فاء برابرنده
 بولغان (و) مثالده کی کبی حذف ایدلمشدر •
 حمد : یوحی یوحيان یوچون توحی توجیان یوچین الخ
 مجهول : یوحی یوحيان الخ یوحی یوحيان الخ یولی یولیان الخ
 امر : ح حیا و حی حیا حین • ایح ایجیا ایجوا ایجی ایجیا ایجین •
 ل لیا لویا لیا لین •

تمرین : تکفیف ماضیاری ؟ مضارعاری ؟ مجهولاری ؟ مشترک صیغهلر قایولرنده بار ؟ امرلر نچوک ؟
 ملتوی : ماضی صرفلری ؟ مضارعاری ؟ امرلری ؟ مشترک صیغهلر قایولری ؟ بر حرفلی بولغانلری قایولری .
 تمرین مذکور تمامنده عبارت آتیقی کورساتوب هر صیغهنی ماضی یا مضارع مفرد و غیره سالم
 و غیره تمیز ایتدیلور . لغات ثلثده او تمکان لغت بولسه مصدرینی تلقین ایدوب ماضی و غیره نی استخراج
 قیلدیلور . سو نکره ترجمه عبارات سو نکره تقریر مضمون طلب ایدیلور .
 حکمی قتیبه ان عمر بن الخطاب رضی الله عنه مر بصیبان یلعبون •

وفيهم عبد الله بن الزبير . فهر بوا منه الأعبد الله . فقال له عمر رضي
الله عنه مالك لم لا تهرب مع أصحابك . فقال يا امير المؤمنين لم اكن
على ريبة فاخافك ولم يكن الطريق ضيقا فوسع لك .

وحكى الأصمعي رحمه الله قال قلت لعلام حدث من اولاد العرب كان
يحادثني فامتعني بفصاحة وملاحة (ايسرك ان يكون لك مائة الـ
درهم وانت احمق) قال لا والله . قال فقلت ولم . قال (اخاف ان
يجني على حمي جنابة تذهب بهالى ويبقى على حمي) .

قيل لعبد الله بن عباس اين تذهب الأرواح اذا فارقت الاجساد .
قال اين تذهب نار المصابيح عند فناء الأدهان .
وقف بعض المتعلمين بباب عالم . ثم نادى تصدقوا علينا بما لا
يتعب ضرسا ، ولا يسقم نفسا . فأخرج له طعاما ونفقة فقال فاقمتي الى
كلامكم ، أشد من فاقمتي الى طعامكم . انى طالب هدى ، لاسائل ندى .
فاذن له العالم وافاده من كل ما سأل عنه . فخرج جذلا فرحا وهو يقول
علم أوضع لبسا ، خير من مال أغنى نفسا .

حكى ان بعض الحكماء رأى شيئا كبيرا يجب النظر في العلم ويستحي
فقال له يا هذا أتستحي ان تكون في آخر عمرك افضل مما كنت في اوله .

قِيلَ لِرَبِّهِمْ أَفْضَلُ أَمْ الْمَالُ . فَقَالَ بَلِ الْعِلْمُ . قِيلَ فَمَا بِالنَّانَرِيِّ الْعِلْمَاءَ عَلَى أَبْوَابِ الْأَغْنِيَاءِ وَلَا نَكَادُ نَرَى الْأَغْنِيَاءَ عَلَى أَبْوَابِ الْعِلْمَاءِ .
فَقَالَ ذَلِكَ لِمَعْرِفَةِ الْعِلْمَاءِ بِمَنْفَعَةِ الْمَالِ وَجَهْلِ الْأَغْنِيَاءِ لِفَضْلِ الْعِلْمِ .
قَالَ الْمَنْصُورُ لِشَرِيكَ أَيْ لَكَ هَذَا الْعِلْمُ . قَالَ لَمْ أَرُغَبْ عَنْ قَلِيلٍ أَسْتَفِيدَهُ ، وَلَمْ أَتَجَلَّ بِكَثِيرٍ أُفِيدَهُ .

قَالَ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ عَظُمَتْ قِيَمَتُهُ . وَمَنْ تَعَلَّمَ الْفِقْهَ نَبِلَ مَقْدَارُهُ . وَمَنْ كَتَبَ الْحَدِيثَ قَوِيَتْ حِجَّتُهُ وَمَنْ تَعَلَّمَ الْحِسَابَ جَزَلَ رَأْيُهُ . وَمَنْ تَعَلَّمَ الْعَرَبِيَّةَ رَقَّ طَبَعُهُ .
مِنْ كِتَابِ آدَبِ الدُّنْيَا وَالِدِينِ لِلْإِمَامِ الْعَلَامَةِ . الْجَبْرِ الْفَهَامَةِ . الْإِسْتَاذِ الْكَبِيرِ . الْمُحَقِّقِ الشَّهِيرِ . أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبِ الْبَصْرِيِّ الْمَاورِدِيِّ . رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى *

﴿ فِصْل ﴾ ثَلَاثِي مَزِيدٌ فِيهِ أَوْنٌ أَيْكِي بَابِ أَوْزَرَهُ كَلُورٌ .
مصدر اسملرى برله ضبط ايدلور .
أَفْعَالٌ ، تَفْعِيلٌ ، مُفَاعَلَةٌ ، أَفْتَعَالٌ ، أَنْفَعَالٌ ، أَفْعِلَالٌ ، أَفْعِيلَالٌ ، تَفْعُلٌ ، تَفَاعُلٌ ، اسْتَفْعَالٌ ، أَفْعُوْعَالٌ ، أَفْعُوَالٌ .
تسهيلا اسم فاعل واسم مفعول لر برابرنده ذكر ايدلور .

﴿ سَالِم ﴾

أَفْعَالٌ : مَاضِي أَفْعَلٌ . مُضَارِعٌ يَفْعَلُ . أَمْرٌ أَفْعَلُ . تَعْجِبُ مَا أَفْعَلُهُ .
اِكْرَم اِكْرَم اِكْرَم اِكْرَم

- ۳ حَابٌ يُحَابُّ عَابَةً فَهُوَ عَابٌ حَابٌ
 ۴ اِحْتَجَّ يَحْتَجُّ احْتِجَاً فَهُوَ مُحْتَجٌّ وَذَاكَ مُحْتَجٌّ عَلَيْهِ اِحْتِجَّ
 ۵ اِنْقَضَ يَنْقُضُ اِنْقِضَاً فَهُوَ مُنْقِضٌ وَذَاكَ مُنْقِضٌ فِيهِ اِنْقِضَ
 ۸ تَرَدَّدَ يَتَرَدَّدُ تَرَدُّدًا فَهُوَ مُتَرَدِّدٌ وَذَاكَ مُتَرَدِّدٌ اِلَيْهِ تَرَدَّدَ
 ۹ تَحَابَّ يَتَحَابُّ تَحَابًّا فَهُوَ مُتَحَابٌّ وَذَاكَ مُتَحَابٌّ تَحَابَّ
 ۱۰ اسْتَحَبَّ يَسْتَحِبُّ اسْتِحْبَابًا فَهُوَ مُسْتَحَبٌّ وَذَاكَ مُسْتَحَبٌّ اسْتَحَبَّ

﴿ مثال ﴾

- ۱ اَوْجِبْ يَوْجِبُ اِجْبَاءً فَهُوَ مُوجِبٌ وَذَاكَ مُوجِبٌ اَيْسِرُ اَيْسَارًا اَوْسَرُ اَوْسِرًا
 ۲ وُحِدَ يُوْحِدُ، تَوْحِيدًا، مُوْحِدٌ • اَيْسَرَ اَيْسِرًا تَيْسِرًا اَلْخ
 ۳ وَاظَبَ، يُوَظِبُ، مُوَظِبَةٌ، مُوَظِبٌ، مُوَظِبٌ • اَيْسَرَ اَيْسَارًا اَلْخ
 ۴ اِنْتَضَحَ، يَنْتَضِعُ، اِنْتِضَاعًا، مُنْتَضِعٌ • وَضَوْعِدُنْ مَأْخُوذِرٌ اَصْلُهُ
 اَوْتَضَحُ يُوْتَضِحُ دَر
 ۸ تَوَحَّدَ، يَتَوَحَّدُ تَوْحِدًا مُتَوَحِّدٌ • اِسْمٌ مَفْعُولِي كَلِمَس
 ۹ تَوَارَدَ، يَتَوَارَدُ، تَوَارِدًا، مُتَوَارِدٌ • تَيْسِرًا يَتَيْسِرُ تَيْسَارًا اَلْخ
 ۱۰ اسْتَوْجِبَ يَسْتَوْجِبُ اسْتِجَابًا مُسْتَوْجِبٌ مُسْتَوْجِبٌ

﴿ اجوف ﴾

- ۱ اِقَامَ يَقِيْمُ اِقَامَةً اَقِمَّ مَقِيْمًا اِقَامًا اِقَامَةً اِقَامَةً اِقَامَةً
 ۲ صَوَّرَ يَصُوِّرُ تَصْوِيْرًا صَوَّرَ مَصُوْرًا طَبِيْبًا طَبِيْبًا خَيْرٌ تَخِيْرًا

- ۳ جاوب يجاوب مجاوبه جاوب مجاوب مجاوب طايب مطايبه لايم ملايمه .
- ۴ اکتال يکتال اکتبالاً اکتل مکتال فاعل ومفعول ايچون . اقتات اقتياتا .
- ۵ انقاد ينقاد انقياداً انقد منقاد الخ
- ۶ اسود يسود اسوداداً اسود مسود . ابيض الخ
- ۷ ابيض . اسواد الخ
- ۸ تصور يتصور تصورا تصور متصور متصور . تحير يتحير الخ
- ۹ تجاوب يتجاوب تجاوباً تجاوب متجاوب متجاوب .
- ۱۰ استباع يستبع استباعاً استبع مستبع مستبع . استجاب استجابا .

❁ ناقص ❁

- ۱ اهدى يهدى اهداءاً اهد مهدي مهدي . اروي يروي ارواءاً .
- ۲ ربي يربي تربية رب رب رب رب .
- ۳ حاجي يحاجي حجابة حاج حاج حاجي .
- ۴ اقتفى يقتفى اقتفعاً اقتفى مقتفى مقتفى . ارتضى يرتضى ارتضاءاً .
اصطفى اصطفاءً .
- ۵ انجلي يتجلي انجلاءً انجل منجلي منجلي .
- ۶ ارعوى يرعوى ارعواً ارعوى مرعوى مرعوى .
- ۸ تربى يتربى تربياً ترب مترب مترب . تقضى يتقضى . تردى تردياً .

- ۹ تصابى يتصابى تصابياً تصاب متصاب متصابى .
 ۱۰ استهدى يستهدى استهداً استهد مستهد مستهدى .

﴿ لفيف ﴾

- ۱ آروى يروى أرواءً أرو مرو مروى . أحيى يحيى أحياء الخ
 ۲ سوى يسوى تسويةً سو مسو الخ يحيى تحيةً حى الخ
 ۳ داوى يداوى مداواةً داو مداو مداوى .
 ۴ احتوى يحتوى احتواءً احتو عتو الخ
 ۵ انزوى ينزوى انزواءً انزو الخ
 ۸ تروى يثروى الخ
 ۹ تداوى يتداوى تداوياً الخ توارى يتوارى توارياً الخ
 ۱۰ استحيى يستحي استحياناً استحى مستحياً . استهوى يستهوى الخ

﴿ ملتوى ﴾

- ۱ أوفى يوفى إيفاءً الخ أيدى يودى أيداً الخ أولى يولى إيلاءً
 ۲ وفى يوفى توفيةً الخ ولى يولى توليةً الخ وصى يوصى توصيةً الخ
 ۳ والى يوالى موالاته وال الخ وارى يوارى موارةً الخ
 ۸ توفى يتوفى توفياً توف الخ تولى يتولى تولياً تول الخ
 ۹ توالى يتوالى توالياً الخ
 ۱۰ استوفى يستوفى استيفاً الخ استوصى استيفاً الخ

تهرين: ابواب مذكوره مثال لرينى برم برم صرفاً يتدرلور اقسام سبعه كه تطبيق وترجه لرينى بيان قيلدرلور

الذئب بذلك ، وكان قد أخبر بما قاله الذئب . فقال الأسد اين كنت
يا ابا الفوارس . قال كنت اطلب لك الدواء . قال و اى شىء اصبت . قال
قبل لي خرنبة في عروق ابي جعد . قال ف ضرب الأسد بيده في ساق الذئب
فادماه ولم يجد شياً ، فخرج ودمه يسيل على رجليه . وانسل الثعلب فهر به
الذئب . فناداه يا صاحب الحنق الاحمر اذ اقعدت عند الملوك فانظر ما يخرج
منك فان المجالس بالامانات .

❁ أسد ذئب ثعلب ❁

وقيل خرج الأسد والثعلب والذئب يتصيدون ، فاصطادوا حماراً وحشاً
وضياً وعزالاً . ثم جلسوا يفتسمون . فقال الأسد للذئب اقسام علينا . فقال :
حمار الوعش لي والغزال لابي الحارث والضب للثعلب . فضر به الأسد
في رأسه فرضحها . فقال الثعلب انا اقسام : حمار الوعش لابي الحارث يتغدى
به والغزال لابي الحارث يتعشى به والضب لابي الحارث ينتقل به فيما بين
ذلك . فقال له الأسد لله درك من فرضي ، ما اعلمك بالفرائض ، من
علمك هذا . قال علمني التاج الاحمر الذي البسته هذا وأشار الى الذئب
وحكى ان الثعلب مر في السحر بشجرة فرأى فوقها ديكاً . فقال اما تنزل
نصل جماعة . فقال ان الامام نائم خلف الشجرة فايقظه . فنظر الثعلب
فرأى الكلب . فضرط وولى هارباً فناداه اما تأتي لنصلي فقال انتقص
وضوئي فاصبر حتى اجد وضواً وارجع . ❁ بقرة وصاحبها ❁
حكى في الاحياء ان شخصاً كان له بقرة وكان يشوب لبنها بالماً

ويبيعه فجاء السيل في بعض الأودية وهي واقفة ترعى ، فمر عليها فغر قها
فجلس صاحبها يندبها . فقال له بعض بنيه يا ابت لاتندبها فان المياه التي
كنا نخلطها بلبنها اجتمعت فغرقتها . من كتاب المستطرف في كل مستطرف
للإمام العالم اللوذعي الشيخ شهاب الدين أحمد بن الأبهى رحمه الله تعالى .

❁ أسد و ثعلب ❁

أسد شاخ وضعف فلم يقدر على شيء من الوحوش فاراد ان يحتال لنفسه
في المعيشة . فتمارض والقي نفسه في بعض المغاير . وكان كلما اتاه زائر
من الوحوش يعود فترس داخل المغارة وأكله . فأتى الثعلب ووقف على
باب المغارة مسلماً عليه قائلاً له كيف حالك ياسيد الوحوش . فقال له الأسد
مالك لاتدخل يا ابا الحصين . فقال له الثعلب ياسيد السباع قد كنت
عولت على هذا غير اني ارى عندك آثار اقدام كثير قد دخلوا ولا ارى
ان خرج منهم احد .

فالحكمة منها انه ينبغي للانسان ان لا يأتي امراً ولا يفعله الا بعد ان يتفكر في
اواخره ويتدبر في عواقبه

❁ صبي وعابر ❁

صبي رمى بنفسه مرة في نهر ولم يكن يحسن السباحة فأشرف على الغرق
والهلاك فاستعان برجل عابر في الطريق ، فأقبل اليه وجعل يلومه على
نزوله الى النهر . فقال له الصبي يا هذا اخلصني اولاً من الموت ثم ليلى ان شئت

بولور اعلم . استغفر کبی * (اجل) تصدیق حرفی بر خبرنی راستلاو
 ایچون کلور . زید عالم = دیکانده اجل دیسانک (شولای راست)
 دیکان کبی بولور * (إذن) (شول وقتیده) ترجه سنده بولوب
 فعل مضارع فی نصبلی ایدر (أنا ازورک غدا) قارشوسنده إذن
 أکرمک ، لا أقرأ العلم دیکانده (إذن تكون ذلیلاً) کبی *
 (أل) نکره فی معرفه قیلیم ایچون ومرادنتک بیلگولی ایدکینی
 بلد مرک ایچوندر . الرجل غیر من المرأة = ایر ذاتی
 خانون ذاتندان یخشیرای دیمک . العلم افضل من الجهل ، الحمد لله .
 (رأیت رجلاً) دیکانده (من الرجل) اول رجل کم دیمک بولور .
 الناس هلکی إلا العالمون = عالمردن باشقه آدمیلر بار چه سی خراب
 دیمک بولور * (ألا) آنک بول اورننده در (ألا زید عالم . ألا الی
 الله تصیر الأمور * کاهار حرف نفی بولغان (لا) برله استفهام
 همزه سندن مرکب بولور (ألا تحبون أن یغفر الله لکم) کبی *
 إلا . استثنأ = یعنی بر نرسه فی حکمک باشقارتمق ایچون رأیت أهل القرية
 إلا زیداً ، جاءنی ذوا العلم إلا الامام . کبی *
 ألا . تخصیص حرفی یعنی بر اشنی قیلوغه قز قدرمق وقیلغانغه
 اوکوندر مرک حرفی .
 قز قدروده (ألا تصلی) = نماز او قومایسنکمی *
 اوکندروده ألا صلیت = نماز او قومادنکمنی *
 (الی) (ساری) و (چاقلی) ترجه لرنده چیک بیانی ایچون مدخولینی
 الی

چرلی ایتکوچی حرف جر در ذہبتِ اِلی مکّہ ، خرّجت اِلی الصّحرَاء ،
 اتموا الصیام اِلی اللیل کبی

(اَمْ) عطفی ایچون یعنی بر نرسہنی آخرغہ قوشمق وایکیننک بریسی
 مراد بولہق اوزرہ کلور اُرأیت زیداً ام عہراً ، اُجأک عالم اَمْ شاعر*
 (اَمَّا) اَلَا کبی حرف تنبیہ در . اَمَّا اِنّ الْعَالَمَ مُحْتَرَمٌ فِی الدنیا وَالآخِرَة
 وَهْم (مَا) نافیہ برلہ ہمزہ استفہامیہ دن مرکب بولور . اَمَّا تَنْزَلْ عِنْدَنَا
 کبی بز ننگ قاشمزگہ اینہایسنکمی .

(اَمَّا) تفصیل ایچون کلور . الْقَوْمَ عَلٰی صِفَاتٍ شَتٰی اَمَّا زَيْدٌ فَعَالِمٌ
 وَاَمَّا عَهْرٌ وَفَکَاتِبٌ وَاَمَّا بَکْرٌ فَتَاجِرٌ کبی
 (اِمَّا) عطفی ایچون اَمْ کبی کلور جالس اِمَّا عَالِمًا وَاِمَّا عَاقِلًا .

(اِنْ) شرط وجزأ ایچون یعنی بر نرسہنی بر نرسہگہ سبب قیلہق
 ایچون ، مَضَارَعِنِی جَزْمَلِی ایدر . اِنْ تَرَحَّمْ تَرَحَّمْ ، اِنْ تَخْدُمْ تَخْدُمْ ،
 اِنْ طَلَبْتَ الْعِلْمَ تَصْرَفَاتَّقًا . وَاکَا حَرْفٌ نَفٰی بُولور . اِنْ اَرَدْنَا اِلَّا
 الْحَسَنٰی = تَلَامِیْزٌ مَثَرٌ اَیْدُکُو لکنی .

اَنْ . مَضَارَعِنِی نَصْبَلِی ایدر و مصدر معناسینہ کوچورور . اَحِبُّ اِنْ
 تَعْلَمِنِی عِلْمًا . وَهْمٌ تَفْسِیْرٌ اِیچون کلور . کَتَبْتُ اِلَیْهِ اِنْ اَرْجَعُ ،
 اَمْرَتُهُ اَنْ تَعْلَمَ (اِنْ) تَحْقِیْقٌ کَلِمَہِ سِی اِیْکِی اَسْمٰکَہِ دَاخِلٌ اُولور اُولِکِیْسِنِی
 نَصْبَلِی اَخْرِیْنِی رَفْعَلِی ایدر اِنْ اَللّٰہُ عَلِیْمٌ ، اِنْ السَّخٰی سَعِیْدٌ .

(اَنْ) اِنْ کَبِیْدِرٌ لَکِن اَنْ سَوَز اور تَالِقَنْدَہ کلور . عِنْدِی

انما ^ا أَنْزِيْدًا رَجُلًا صَالِحًا ، أَظُنُّ أَنْ عَبْدِ اللَّهِ صَدُوقٌ * (انما) حصر کلمه سیدر
(بودیونندن باشقه ایمس) دیو تفصیل برله ترجمه ایدلور انما

او ^ا هُوَالَهُ وَاحِدٌ . انمازید کریم * (اُو) اُم کبیدر . كُنْ عَلَمًا اُو
متعلمًا وَلَا تَكُنْ ثَالِثًا . اَى . تفسیر ایچون رقی اَى صَعِدَ ، جَانِي اِهْمَدُ

ای ^ا اَى اَبُو عَمْرٍو وَهُم نَدَا اِیچون کلور اَى عَبْدِ اللَّهِ . ترکیده هم حرف ندادر *
اِیَا (اِیَا) حرف ندادر * (اِی) اَجَل کبئی حرف تصدیقدر لکن قسم برله

ای ^ا استعمال ایدلور برسوزن قارشوسنده (اِی وَاللَّهِ) قَل اِی اُو رِبِ کبئی .
تهرین : اولنده همزه بولغان حرف قایولر ؟ مثاللری ؟ قایولری عامله ؟ قایولری غیر عامله ؟ معلملر
هر حرف ماده سنده خارجدن تورلیجه مثالر کور ساتوب ملسکه لندرمک ایچون اجتهاد ایتکایلر .

ب ^ب ﴿ فَصَلِّ الْبَاءَ ﴾ (ب) حرف جردر . (برله) ترجمه سنده در
کَتَبْتُ بِالْقَلَمِ = قلم برله یازدم . اشتریت هذا الكتاب بمائة درهم =

بو کتابنی یوزدرهم برابرینه ساتوب آلدوم . خَرَجَ زَيْدٌ مِنْ بَلَدِهِ
بعشیرته = زید قبیله سی برله شهر دن چقدی . وکاهما مجرد تحسین کلام

ایچون کلور معناسی مقصود بولمس هل زید بقائم کبئی هل زید قائم
حکمنده در * (بَل) اوتکان سوزدن یوز دوندرمک ایچوندر

جائنی زید بل بکر اول زید کیلمدی دیکانندن یوز دوندرمک بکر
کله کیننی بیان قیلور . ما جائنی عبد الله بل عبد الرحمن = عبد الله
کیلمدی بلکه عبد الرحمن کیلمدی .

بلی ^ب (بلی) حرف تصدیقدر نفی صونکنده اثبات ایچوندر .

گویا که زید
کلمکنی خطاً بیان
ایتمش کبئی بولور .
منه رحمه الله

﴿ فصل التاء ﴾

﴿ ت ﴾ اول اسمده بولغانده حرف جر و حرف قسم بولور . تالله لقد
آثرَكَ اللهُ عَلَيْنَا . اسم اخبرنده تَأْنِيثِ علامتى ايچون بولور . فاطمة ،
مستورة ، خديجه كبرى بونوع (ت) عاملينه كوره اعرايلنور و وقف
حالنده (ه) غه آلهاشلور . فعل مضارع اولنده (حرف مضارعت)
آتلى بولوب غائب مؤنث صيغه لر يننك واحد و تثنيه سينه مخاطب
صيغه لر يننك بارچه سينه علامت بولور . تضرب تضربان الخ
فعل ماضى اخبرنده ساكنه حالنده غائب مؤنث علامتى بولور تثنيه ده

الف لحوق ايچون ضرورة هر كتلى بولور (ضربت ضربتا) كبرى

﴿ فصل التاء ﴾ ﴿ ثم ﴾ عطف ايچون در . ما بعد يننك

ما قبلندن حكيم صونك بولمقيني افاده ايدر جأنى زيد ثم عمر و كبرى *

﴿ فصل الجيم والياء ﴾ ﴿ جبر ﴾ اجل معنا سنده در

(حاشا) تجاوز مفادىنى افاده ايدر . حرف جر بولور . عصى اهل

الحلة حاشا زيد . وكاهامفاعله دن فعل ماضى بولوب ما بعدى منصوب بولور

(ضربت صبيان الكُتَّاب حاشا ابن الحسن فانه يجتهد فى درسه) هر

صورتده استثناء ايچون در . حاش لله (معاذ الله) معنا سنده كلور .

(حتى) نهايت ايچون (چاقلى) ترجمه سنده اكثرده اسمنى جرلى

ايدر قدم الحاج حتى المشاة ، مات الناس حتى الانبياء ، وكاهما عطف

ت

ثم

جبر

حاشا

حتى

حاجيار قايتديل
بياولرينه چاقلى

ایچون بولور بو صورتده ما بعدی ما قبلینه اعرابده موافق بولور
 قدم الحاج حتی المشاة، اکرمت القوم حتی خدامهم . فعل مضارع
 نصبلی ایدر علم الصبی حتی یعلم، أدبه حتی يتأدب، وعظه حتی
 یتوب من البطالة

﴿ فصل الحاء ﴾ (خلا) استثنأ کلمه سیدر ما بعدی منصوب
 بولور جائی القوم خلا زید او کاها حرف جر بولور خلا عمر و کبی کوب
 وقتده (ما خلا) استعمال اولنور . ﴿ فصل الراء ﴾

رب

(رب) آن سنیق ایچون بولغان حرف جر دروغالبا کوبلک ایچون کلور
 رب رجل کریم لقیته، رب قار والقرآن یلغنه

آزلق ایچون بولغا
 نده (برآز) کوبلک
 ایچون بولغانده
 (بایشاق) دیو ترجمه
 ایدلسه چاقر دمرته

وکاهار بت . ربما . ربما . دیو تلفظ ایدلور (ما) برله بولد قدده فعلکده
 داخل بولور . ﴿ فصل السين والعین ﴾

س

(س) مضارعنی یقین زمانغه خاصلیق ایچون . ساء رجع = تیز

سوف

قایتور من ﴿ سوف ﴾ مضارعنی بر آن تأخیر ایچوندر . سوف أفعل .

عدا

هر ایکی حرفنی حرف استقبال دیورلر و هر ایکاونده تأکید واردر .

(عدا) استثناء ایچون حرف جر و کاها فعل بولور قرأت العلم عدا

المنطق، رأیت عشیرتی عدا ابن عمی .

عن

عن . او تمک و کیچمک ایچون حرف جر در (دن) ترجمه سنده ابو

حنیفه رجل صالح بعید عن حب الدنيا . رمیت البندقه عن المدفع =

ملتمتدن جدره نی آتدیم .

علی

(علی) استعلاء ایچون حرف جر (اوزره) ترجمه سندہ در . زید

علی السطاح وعلیہ دین = زید توبہ اوزره وزید اوزره بورچ .

توکل علی اللہ ﴿ (عل) لعلدن عطفدر آندہ کلور . ﴿ فصل الفاء ﴾

(ف) مابعدینی ماقبلینہ ایار تمک ایچون بولغان حرف عطفدر . ضربہ

فأوجعه = آنی اوردی واور تدردی آنی . ضربہ فبکی ، قینا فصلینا ،

جانی زید فعمرو ، یقدم للامامة الافقه فالاقراء فالاسن . فمن شهد

منکم الشهر فلیصمه کبی

(فی) ظرفیت ایچون (ده) ترجمه سنک حرف جر در جلست فی المسجد ،

قرأت العلم فی المدرسة وکتبته فی آیام البطالة کبی .

﴿ فصل القای والکافی ﴾

قد . تحقیق ایچون مضارعہ غالباً لتقلیل معناسیدک قوشولور . بر اشنتک

تأکید بر لہ بولغان لقبینی بیانک (قد کان) دیورلر . قد فعل . قد صلی بر

اشنی انکار ایتوچیگه (قد یکون) دیورلر محاور اتمزده (بولغالی) اورنونلدر .

(ک) تشبیه ایچون بولغان حرف جر در (کبی) (کوک) ترجمه سندہ .

من لا یعلم بعلمه فهو کالجاهل = هر کم علمی بر لہ عمل قبله سه اول کشی

جاهل کبیدر . زید کالاسد ، هذا الخشب کالبحر . کاهاک (ک) که (ما)

داخل بولوب عملینی منع ایدر و فعلگه داخل بولور کن فی المستقبل کما

كنت الآن = حاضرده بولغان تک کبی بول کلاچکده . کاهایکی فعلتک

یقینلقی ایچون کلور بو وقتک (کافی مفاجاة) دیورلر ، سلم کماند خل =

کرونک بر لہ سلام ویر .

ف

فی

قد

ک

کَانَ

(کَانَ) تشبیه ایچون بولغان حرف مشبهه در ان کبی عمل قلوب . کَانَ الصبی العاقل کبیر = عقلی بالا گویا که الوغ کشیدر کَانَ الجاهل حیوان

کَانَها

وکاها (ما) داخل بولوب فعلکّه یقین بولقی درست بولور . وکاها تخفیف بر له

کَانَ

(کَانَ) کلور . (کَلَّا) ردع وانکار حرفیدر . یزید اتقن العلوم وفاق

کَلَّا

دیگاننیر دمقامنده (کَلَّا لَب هو ما ذاق) دیو جواب کبی یزید هر علمنی

کاملمدی واستون بولدی - یوق آلائی دکل بلکه علمنی تاتوغانده یوق

دیمکدر . (یحسب ان ماله اخلده . کَلَّا) دخی بو قبیلد ندر وکاها (حقا)

معناسنده کلور . کَلَّا لئن لم ینته لسنفعن بالناصیه کبی

کی

(کی) بیان سبب ایچون ندر مضارعنی نصیلی ایدر (ایچون) (تاکه)

ترجمه لر ننده در . اسلمت کی ادخل الجنة ، اجتهدت فی الکسب کیلا

اصیر عیالاعلی غیری = کسبده اجتهاد ایتدیم باشقه غه تر بیه و مشقتم

کیما

یوک بولمسون ایچون . وکاها (ما) داخل اولوب (کیما) دیولور

مذکور معناده بولور یایسه لم کبی (نیک) ترجمه سنده بولور . کیم

عصیت = نیک کنه قبیلد نک . حاله وقفده (کیمه) دیولور

تهرین : فصل الالفدن صونکی حرف لر نه قدر؟ قایولری عامله و قایولری غیر عامله ؟ هر قایوننک مثالری؟

ل

﴿فصل اللام﴾ (ل) اوچ نوعدر برنچی نوع (ل) (ایچون)

ترجمه سنک حرف در مکسوره ومفتوحه بولور . الما لیزیدوله علم ،

الحمد لله النبی لا شریک له ، ایکنچی نوع مکسوره در فعل مضارعنی

جرملی ایلر وغائب که بیور مق ایچون استعمال ایدلور لیضرب لیضرب با

لیضربوا الخ وکاهما ساکنه بولور و لیضرب کبی اوچونچی نوع تأکید
 ایچون بولغان (ل) در غیر عامله در . إن ربی لغفور شکور ، والله لقد کان
 کذا کبی * (لا) دورت تورلی کلور بریسی (لاعنافیة) نفی ایچون
 بولوب مضارعنی استقبالغه خاصار و عمل قبلهس لایضرب ، لایضربان
 لایضربون الخ کبی ایکتچسی (لاعناهیة) نهی لاسی مضارعغه
 داخل بولوب جن منی عمل قبلور لاتضرب ، لاتضربا ، لاتضربوا لاتضرب
 لاتضربا ، لاتضربین ، لایضرب ، لایضربا الخ

لا

اوزماس اورماسلرائخ

اورمانک اورمانکز
الخ

اوچونچیسسی (لأنفی الجنس) بر شیننک ذات و جنسینی نفی و سلب
 ایچوندر اسمکّه داخل بولوب نصبلی ایدر لا آله الا الله ، لاعول و لاقوة
 الا بالله ، کبی دورتچسی (لألیس) لیس معناسنک بولغان لادر
 ایکی اسمکّه داخل بولوب اولکسیسینی رفعلی و آخرینی نصبلی ایدر
 لارجل حاضرأ کبی

لات . لاعه (ت) توتاشمشدر معناسی (لا) معناسیدر . لات حین
 مناص . کبی غالباً ظرفقه داخل بولور

لات

لعل (لعل) (احتمالکّه) (بلکّه) (امید) (شاید) ترجمه لرنده . لعل ان کبی
 حرف مشبهه در ایکی اسمک یا که بر اسمک وجه لده عاملدر . لعل الصبح
 قریب ، لعلکم تفاحون کبی

لعل

لکن (لکن) استدراک یعنی مابعدی ماقبلینه مخالف اید کینی بیان ایچون
 بولغان حرف مشبهه در (لکن) ترجمه سنک . ان کبی عاملدر جائی زید
 لکن آخاهلم جیی ، عمر و عالم لکن ابنه جاهل . کاهما (ما) داخل اولوب

لکن

لکنما

لکن

لم

لها

لن

لو

(لکنما) بولور بو وقتده عمل قیلمهس لکنمازید فاضل *

(لکن) حرف عطف واستدر اکدر • فارقنی بکر لکن فرسه بقی عندی

(لم) مضارعنی ماضی معناسینه نقل ایدوب نفی قیلور وهم جانمه در

لم یضرب لم یضرب باللم یضربوا الخ ماضرب ماضرب ماضرب بوا معنالنرنه •

(لم) کرکان مضارعنی (عجد) صیغه سی دیو تعبیر ایدر لر *

(لها) لم کبیدر ولکن (هنوز) لک معناسینی افاده ایدر وصلنا الی بغداد

ولها نذ غلها = بغداد قه ایر شدک وهنوز کر مدک

فعل ماضیغه دخولنده ظرفیت ایچون بولور لها فرغ من الوضوء شرع

فی الصلوة = طهارتدن بوشاغان زمانده نمازغه کر شدی • اسمکه

دخولنده (ال) کبی حرف استثنأ بولور • إن کل نفس لها علیها عاقب =

هیچ جان ایاسی یوق مکر آننک اوزرنده ساقی وار *

(لن) لم کبی مضارعنی نفی ایدر ولکن استقبالده نفی ایدر وهم أن

کبی نصبلی ایدر لن یضرب لن یضرب بالخ لن ابرح الأرض حتی یاذن

لی أبی او یحکم الله لی = بویردن کیتما سمن آتام منم ایچون اذن ویر کانکه

قدر یا که الله منم ایچون حکم ایتمکانکه قدر *

(لو) شرط ایچون ولکن عمل قیلمهس وهم مضارعغه کر سهده ماضی معناسندن

قیلور (بولسه ایدی) ترجمه سیننه یقیندر لو جئتنی لا کر متک = منکا

کلئن بولسه ایدنک سنی حرمت قیلغان بولور ایدم •

لو تکرّم الکبار لتصبر مأجوراً = الوغلر نی حرمتلکن بولسه ایدنک اجر لی

بولغان بولور ايدنك (و) كركانك (بولسه ده) ترجمه سنك بولور
 ولوكان بعيداً = يراق بولغان بولسه ده *

(لولا) (بولمغان بولسه ايدى) ترجمه سنده (لو) برله (لا) دن
 مركب حرفدر . لولا على لهلك عمر = على بولمغان بولسه ايدى عمر
 هلاك بولغان بولور ايدى . لولا انت لاهنته . حرف تحضيم و تويخ
 بولوب استعمالده وارد . لولا اجتهدت فى العلم = علمده اجتهاد
 قيلم نكمنى اجتهاد قبول كرك ايدى . لولا تستغفرون الله . الله دن استغفار
 قبول كرك ديور ترغيدر . وكاه عجز د آر زو ايچون بولور

لولا آخرتى الى اجل قريب = آرنه مدتكه كيچوكتور سانك ديور آر زودر *

(لوما) لولا كى حرف تحضيمدر . لوما تاينا للضيافة *

(ليت) تمنى ايچون بولغان حرف مشبهه در ان كى عمل قبولور .

ليت زيدا سخى ، ليت الفجل يهضم نفسه = كاشكه تورما اور زينى هضم
 ايتسه ايدى . ليت اُمى لم تلدى *

تهرين : اوللرنده لام بولغان حروف نيجه ؟ قايولرى عامله ؟ مثاللرى ؟ قايولرى غير عامله ؟ مثاللرى ؟
 لم برله جزملى بولغان مضارع صرف ؟ اجوفدن ناقصدن ؟ لابرله مجزوم بولغانلرى ؟

﴿فصل الهميم﴾ (ما) لا كى حرف نفى واسمه عمل قبولور . مانيد حاضرأ
 مانيد بكاتب فعل ماضيه ده كرور ماجأ . ما اعطاني شيئاً .

وكاه حرف زائد بولور بو وقتده عاملكه توتاشقانده عملدن منع ايدر .

(ماءكافه) نامنده بولور . انما . كانما . لكنما . قلما . كى وكاه

منع ايتمس . فيمار حمة من الله ، عما قريب كى

لولا

لوما
 ليت

ما

من (مِنْ) حرف جر (دَنْ) ترجمہ سنہ من المسجد الحرام الى المسجد الاقصى ،
 خدمن هذه الدراهم ، خاتمی ہذا من الفضة • وکاھاز اڈد بولور ماجانی
 من احد کبئی •

من (مَنْ) (مَنْد) اول مدت معنالی رینہ حرف جر لدر (دَنْ بیری) ترجمہ سنہ
 مارایتہ مند أسبوع = ہر آٹنہ دن بیری آئی کور مدم • مارزتہ مند
 شہر = ہر آیدن بیری آنکاوار غانم یوق *

❁ فصل النون ❁

ن (نَ) فتح علی نون ماضیک جمع مؤنث غائب علامتیدر • ضربن ، ذہبن
 کبئی • مضارع مذکر ننگ غائب ومخاطب جمع لریک (و) صونکنک بولوب
 نصب وجرم حالندہ ساقط بولور یضربون ، لم یضربوا ، لن یضربوا ، کئی
 تنصروا کبئی • مؤنث جمع لریک یا لغز کلور ہیچ وقت ساقط بولس یضربن
 لم یضربن أن تضربن کبئی

ن (نِ) کسر علی نون تثنیہ صیغہ لریک بولور مسلمان ، مسلمین ، یضربان
 تنصران کبئی فعلندہ نصب ، جرم حالندہ ساقط بولور *

ن (نَ) سکون علی تَأکید ایچون بولور تثنیہ وجمع مؤنثدن ماعد اصیغہ لرغہ
 لاحق بولور • امر مفر دمذکر : اضربن ، ارمین ، ادعون ، اخشین ، خافن
 بیعن کبئی • مفر دمؤنث : اضربن ، ارمین ، ادعن ، اخشین ، بیعن ، خافن •

جمع مذکر : اضربن ، ارمین ، ادعن ، اخشون ، بیعن ، خافن کبئی

امر دن ماعد انہی وقسمار گدہ داخل بولور

(ن) تَأْکِیدَ اِیچُون تَشْبِیْهَ وَجْمَعِ مَوْثِدِن مَاعْدَاغَه دَاخِل بُولُور
 (ن) تَشْبِیْهَ وَجْمَعِ مَوْثِدِ تَأْکِیدِ اِیچُونْدِر اَضْرِبِن ، اَضْرِبَان ، اَضْرِبِن
 اَضْرِبِن ، اَضْرِبَان ، اَضْرِبَان ، اَرْمِیْن ، اَرْمِیَان ، اَرْمِن ، اَرْمِن ،
 اَرْمِیَان ، اَرْمِیَان ، لِنَسْفَعِن بِالنَّاصِیَةِ ، وَاللّٰهُ لِاَصْلِیْن هَل تَقَوْمِن *
 (ن) اِیْکِی عَرِکْتِدِن عَاصِل بُولْغَان نُون سَاکْنَه کَه (تَنْوِیْن) دِیُورْلُر
 (ال) کَرْمَثَان اِسْمَکَه لَاهِق بُولُور ، زَیْدٌ زَیْدًا زَیْدٌ کَبِی
 نَعَم ، اِیجَابِ عَرَفِیْدِر اَجَل جِیْر کَبِی *
 (و) حَرْفِ عَطْفِیْدِر جَائِی زَیْدٌ وَعَمْرُو ، قَامَ زَیْدٌ وَقَعْدَ بَکْر .
 (وَا) (وَاِی) تَرِیْمَه سَنَلِکْ بَرْمِیْتِ یَا کَه بَاشَقَه شِیْءٌ اِیچُون حَسْرَتْلَنْمَکْ
 کَلْمَه سَیْدِر ، وَالْمَاهُ ، وَالْمَحْمَدَاهُ ، وَازَیْدَاهُ *
 (ه) وَفِی هَاللُرْزِنْدَه ظَاهِر بُولْغُوچِی (هَاسْکِت) دِر وَا اَدْرِیْکْ مَاهِیْهَ ،
 مَا اَغْنِیْ عَنِیْ مَالِیْهَ کَبِی وَفِی اَیْدِلْمَسَه مَاهِیْ ، مَالِیْ دِیُو اَوْ قُولُورْلُر *
 (هَ) تَنْبِیْهَ عَرَفِیْدِر ذَا ، ذَا ن کَبِیْلُرْکَه وَغَیْرِیْکَه دَاخِل بُولُور هَذَا ، هَذَا ن ،
 هَازَیْدٌ قَائِمٌ ، اِیْهَا الرِّجْلُ کَبِی
 (هَیَا) یَا کَبِی حَرْفِ نَدَا دِر
 (هَل) حَرْفِ اسْتِثْمَالِیْدِر هَل زَیْدٌ بَقَائِمٌ = اِیْا زَیْدٌ قَائِمٌ هِیْ؟ هَل عِلْمَتِ
 زَیْدٌ اَدْرِسَه = زَیْدٌ کَه دَرْسِنِیْ اَوْ کَرَاتِدِ نَکْمِیْ؟ وَکَا هَا قَدْ مَعْنَا سَنَسَلْمَه دَه وَارْدِر
 هَل اَنْیْ عَلِیْ الْاِنْسَانِ حَبِیْن = تَحْقِیْقِ اَدْمِیْ اَوْ زَرْمَانِ کَلْمِیْ دِیْمَکْ وَنَفِیْ
 اِیچُونْدِر کَلُور هَل جَزْأُ الْاِحْسَانِ اِلَّا الْاِحْسَانُ = اِحْسَانِ نَنَکْ جِزْأِیْ اِیْمِسْ مَکْر اِحْسَانِ *

ن
ن

ن

نعم
و

وای
ه

ها

هیا
هل

❖ فصل البیاء ❖

ی
یا

(ی) اسم تثنیه و جمع علامتی ، مضارع و امر دہ و احد مؤنثکہ خطاب علامتی .
(یا) حرف نداء ر یارب اغفر لی ، یارب ارحمنی کبی .

تہرین : نون تاکید نیچہ توری ؟؟ قایو صیغہ لرغہ کرور ؟ ہاسکت فی نرسہ ؟ هل نیچہ معنادہ کلور .

باب الحروف و فہ ذکر اولونہش عاملہ و غیر عاملہ حرف لری و معنارینی
تعیین ایتدرب او شبو عبارات آتہنی درست ایتوب او قوتولور :

ابن سیرین ابو بکر محمد بن سیرین البصری امام المعبرین کان

أبوہ عبد الانس بن مالک رضی اللہ عنہ . و کان یعمل قدور النحاس .

کاتبہ انس علی اربعین الف درہم . و قیل عشرين الفاً وادی سیرین

بدل الكتابة . و کان محمد بن سیدین بزاً . و هو احد الفقہاء من اهل

البصرة . و المذکور بالورع . و کان فی اذنه صم . و مہس بدین کان

علیہ . و لم مات انس ابن مالک اوصی أن یغسلہ ابن سیرین

و یصلی علیہ . و کان ابن سیرین محبوباً فاتوا الامیر فکلموه

فی ذلك فأذن له بالخروج . فخرج فغسلہ و کفنتہ و صلی علیہ ثم رجع فدخل

کما هو الی السجین . و لم ینہب الی اهلہ طوی لمن کان کلامہ فکرہ و نظره

عبرة . طوی لمن لا یظہر غیرہ و لا یضمر شرہ . من کان فی طلب الطاعة

كانت الجنة فی طلبہ . و من کان فی طلب المعصية كانت النار فی طلبہ . لیس

الاعتبار بالخرقہ انما الاعتبار بالحرفۃ . المرؤۃ صدق اللسان و احتمال

عشرات الاخوان وبندل المعروف لأهل الزمان وكفى الأذى عن الجيران .
 حكى الشيخ ابن العديم الحلبي باسناده في كتابه الدرارى فى
 الدرارى عن الشيخ ابى احمد النضر الهلالى يقول كنت فى
 مجلس سفيان بن عيينة فنظر الى صبى دخل المسجد . فتهاونوا به لصغر
 سنه . فقال سفيان كذلك كنتم من قبل فمن الله عليكم . ثم قال يانصر
 لورايتنى ولى عشر سنين طولى خمسة اشبار . ووجهى كالدینار . وأنا
 كشعلة نار . ثيابى صغار . وأكمامى قصار . وذيلى بمقدار . ونعلى
 كاذان الفار . أختلف الى علماء الأمصار . مثل الزهرى وعمر و بن دينار .
 أجلس بينهم كالمسافر . محبرتى كالجوزة . ومقلمتى كاللوزة . وقلمى
 كاللوزة . فاذا دخلت المجلس قالوا أوسعوا للشيخ الصغير أوسعوا
 للشيخ الصغير *

ينبغى للوالدان لايسهوا عن تأديب ولدك ويحسن عنده الحسن ويقبح عنده
 القبح ويحثه على المكارم وعلى تعلم العلم والأدب ويضربه على ذلك .
 قال رسول الله صلى الله عليه وسلم حق الولد على والده ان يحسن اسمه
 ويحسن موضعه ويحسن أدبه * ادخل الركاض وهو ابن اربع سنين الى
 الرشيد ليتعجب من فطنته . فقال له ماتحبا ان أهب لك . قال جميل رأيك
 فأنى أفوز به فى الدنيا والآخرة . فامر بدنانير ودرهم فصبت بين
 يديه . فقال له اختر الأحب اليك فقال الأحب الى أمير المؤمنين وهذا

من هذين وضرب بيده الى الدنانير . فضحك الرشيد وأمر بضمه الى
ولده والاجرأ عليه .

قال الاسكندر لابنه يا ابن الحجامه فقال أمأهى فقد أحسنت التخير وأما
أنت فلم تحسن .

لما ولي يحيى بن اكرم القضاء بالبصرة . وكان صبياً فاستغروه . فقال
بعضهم كم سن القاضى ايده الله . فقال سن عتاب بن أسيد لها ولأه
رسول الله صلى الله عليه وسلم مكة . وكان سنه وقتئذ نيفاً

وعشرين سنة ❁ تمت

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 1 Августа 1894 года.

Типографія Б. Л. Дѣмбровскаго въ Кавани.